సుగ్రీవ పట్టాభిషేకము

- శ్రీ వరిగొండ సత్యనారాయణమూర్తి

SREE VAGVALLI SERIES No. 9

శ్రీ

సుగ్రీవపట్టాభిషేకము

గూడూరు హైస్కూలులో టెక్నికల్ ఇన్స్ట్రక్టరు,

వరిగొండ సత్యనారాయణమూర్తిచేఁ

ప్రణీతము.

నెల్లూరు

శ్రీ వేంకటగిరి మహారాజాగారి కాలేజీ యాంధ్ర సహాయోపాధ్యాయులు

శ్రీమా[redacted] మాండూరు వేంకట రామానుజాచార్యులచేఁ

ప్రకటితము.

నెల్లూరు, ప్రభాతముద్రణాలయమున ముద్రితము.

సర్వస్వామ్య సంకలితము] శ్రీముఖ-చైత్రము. [వెల రు. 0—12—0

Vol I!I. **No. 1.**

శ్రీమా౯ కొమాండూరు వేంకటరామానుజాచార్యులుగారు.

శ్రీరస్తు.

సుగ్రీవ పట్టాభిషేకము.

మొదటి ప్రకరణము.

దుందుభి.

కలిమిలేములు కావడికుండ' లని కాలపురుషుండు చాటుచున్నాఁడో యనఁ బొడుపుకొండపైఁ భానుఁ డుదయిం చుచుండఁ జంద్రుఁడపరదిశఁ జేరి వెలవెలఁబోవుచుండెను. కువ లయపతియయ్యు దోషాకరుఁ డగుటం జేసి, చంద్రునకుఁ జేటొ దవెనుగాని సూర్యుఁడుమాత్రము లోకబాంధవుఁడై నూనూఁ గుమొలకయెండల నంతటఁబఱపుచుండెను. అపుడు లోకమం తయు శోభావహమైయుండెను.

అట్టి యెడ దున్నరూపముననుండు దానవుఁడొకఁడు జలధితీరముననిలిచి నింగిపగుల నార్చుచుండెను. వానియఱపు లకుఁ బైనఁబోవుపక్షులు భూమిఁ గూలసాగెను. నిండఁగాగిన యెసరుల చందానఁ బయోనిధిపొంగి పొర్ల మొదలిడెను. ఆరా క్షసుఁడు గన్నుల నిప్పులుగ్రక్కుచు" ఓరీ! సముద్రుఁడా! నన్నుఁబోలినవీరుఁడు లేఁడని నీకుఁదెలియదా? నేనుదుందుభి

యనుదానవరాజను. ఎదురెందును లేనివాఁడను. దేవతలు, దానవులు, మానవులు గాలికిం దూలు తరువులవోలె, నాపాదముల వ్రాలుచుందురు. ఇఁక నాబుజముల కండూతితీరు టెట్లు? ఓసాగరుఁడా! నీపేరు దశదిశలకు వ్యాపించియున్నదఁట! నీవు రత్నాకరుఁడవఁట! మొదలుతుదలు లేనివాఁడవఁట! ఇట్టినీవు నిక్కుచున్నావని చూచాయగ విని, నాకుసరియగు నుద్దిపోరికెఁగదాయని నీతోనాల మొనరింపవచ్చితిని. నీవు నాకు రణభిక్షఁ బెట్టవలయు" నని కడలితోఁ బెనఁగయ్యానునకుఁ గాలుదువ్వుచుండెను.

వానియార్భాటములకు సముద్రుఁడు కళవళమొందెను. వానిరాపిడి కాతఁడు సహింపఁజాలకుండెను. కడ కాతఁడించుక దిటవుఁ దెచ్చుకొని మానవరూపమున వీచికలపైనిలిచి "నాయనా! దుందుభీ! నీవంటివీరుఁడు ముల్లోకముల లేఁడు. నీమగఁటిమి సాటిలేనిది. ఏడువార్ధులఁ జొచ్చి కొంపిఁగావింపఁగలవాఁడవు నీవు. ఇంక నేనెంతవాఁడను? కుమారా! నీ వెక్కడ నేనెక్కడ. దంతియెక్కడ దోమయెక్కడ? నేనా, పండుముసలిని. నాయంగములా యెన్నఁడో పటుత్వము చెడినవి. దుర్బలుఁడనగు నాకు వణఁకురోగము దాపురించినది. నాయనా! మును సురాసురులునను ద్రచ్చి నాసారముఁ దీసిరి. అగస్త్యుఁడల్లి పుడిసిటిలో నాపెంపు చెడఁజేసెను. చూచుటకు గంభీరుఁడ నేకాని పిఱికిపందలలో నేను మొదటివాఁడను. కుమారా! నీకోరికయీడేరుటకు నేనొకవిషయముఁ జెప్పెదవినుము. నీవు

సుగ్రీవపట్టాభిషేకము.

హిమవంతు నెఱుంగుదువుకదా! ఆతఁడు కొండలరాయఁడు ధైర్యమునకుఁ బెట్టినపేరు. నిన్నుఁదాఁకి నిలువఁగలమేటి. మఱియు నాతఁడు హరునిమామ సమయమువచ్చిన మామయే గాక యల్లుఁడుకూడ నీకుఁ దృప్తిగ సమరభిక్షఁ బెట్టనోపు" నని బోధించెను. అందుల కారాత్రించరుఁడు శరధి భీతుఁడయ్యె నని భావించి "తాతా! పోయివచ్చెద. నీమేకపోఁతుగాంభీర్య మీ నాఁటికిఁ జెల్లమైనది" యనిపలికి బయలుదేఱెను.

మదాంధులుమిన్నుమన్ను తెలియక వర్తించుచుండుట సహజము. రణకాంక్ష యారాక్షసు నంతలో హిమవంతుకడకుఁ జేర్చెను. వాఁడు రభసమొనరించుచు "ఓరీ! పర్వతరాజా! నాతోఁబోరరమ్ము. అచలాధినాథుఁడవనియు, హరునిమామ వనియు, నసమానవీరుఁడవనియు నీవువిఱ్ఱవీఁగుచుందువఁట! రమ్ము! నన్నోడించి నీపేరునిలుపుకొను" మని పలికెను. అంతఁ గొంతసేపటికి హిమవంతుఁడు మానవాకృతి నిజశిఖరముపైఁ గూర్చుండి యారక్కసుఁ గాంచి "యోరాక్షసేంద్రా! నాకు రణవిద్య తెలియదు. నన్ను బాధింపకుము. నేనుమునులకాశ్రియుఁడను నన్నుఁదొడరుట నీకున్యాయముగాదు. నిన్నుడీకొన సరివాఁడనా?" యని నుడివెను.

మూర్ఖుని వేడిపలుకులు చల్లనిమాటల నుపశమిల్లునా? రాక్షసుఁ డందులకు మండిపడుచు "ఓరీ! రాజనామకుఁడా! పేరుగొప్ప యూరుదిబ్బయనుటనీయందు సార్థకమైనది. చూడఁ

జూడ, లోకము లన్నియు వీరులకుగొడ్డువోయినట్లున్నవి. నా చేతులతీటవోవఁ బోరొనరింపవలయును. ఓరీ! నాయెదుట నిలువఁగలధీరు నెవనినైనఁ జూపఁగలవా?" యనిగర్జించెను. హిమవంతుఁ డాతని మాటలకు ముదమందుచు "ఓదానవోత్తమా! ఈలోకమున నిన్నెదిరి పోరాడఁజాలిన మహావీరుఁ డొక్కఁడుకలఁడు. ఆతని పేరువాలి. రిపుల కాతఁడు గుండెగాలము. కాన నీవుసత్వరము కిష్కింధకుఁబొమ్ము. ఆపురమాతని వాసస్థానము. ఆతఁడు మీరాక్షసకులాంతకుఁడగు దేవేంద్రుని కుమారుఁడు. కాబట్టి సమయమువచ్చినఁ గుమారుఁడేకాక, తండ్రికూడ నీకురణభిక్షఁబెట్టఁగలఁడు. ఇట్లు నీవొకబాణమున రెండుపక్షులఁగొట్టవచ్చును. నీకుశాశ్వతసౌఖ్య మొదవుఁగాక! పోయిర!" యని యానక్తంచరుని దీవించి తనయాంమఁడు ఫలపుష్పములసమర్పించి వీడ్కొలిపెను.

ఆరాక్షసుని పూనిక యాతనినొక్కగంతులోఁ గిష్కింధానగరద్వారముకడకుఁ దెచ్చివిడిచెను. వాఁడచటఁజేరి కొండ్రకారుమొగులువలె గర్జింపసాగెను. దుందుభిభైరవారావము లంతఃపురమున నాకీమండలమునమండు వాలివీనులఁ బడెను. వానరాధీశుఁ డాయఱపులను జెవివిచ్చివినెను. ఆతని కపారమగు కోపముకలిగెను. కనుఁగవ నిప్పుకలురాలసాగెను. 'ఎవఁడామదాంధుఁ' డనియావనాటవరుఁడు పేరెలుఁగున నార్చుచు సింహద్వారముచెంతకుఁబరుగిడెను. తారమున్నగు

తరుణులుకూడ నాతనివెన్నాడిరి. అచట నారకక్సుఁడు కద
లెడు కాటుకకొండరీతి గంతులిడుచుండెను. వాలి వానినిడాసి
“ యోరీ! నిశాటా! కుడిచికూర్చుండలేక, కొరవితోఁ దలఁగోకి
కొనఁ గమకించుచున్నాఁడవా? నీకుజీవితాశకలదేని, తొలఁగి
నీతోవఁబొ' మ్మనిగద్దించెను. కానియాదానవుం డాదులకుఁ
గనులెఱ్ఱఁజేసి“ ఓరీ! వనాటుఁడా! నీపొకపోటుబాటువోలె వని
తలయెదుట లేతసొరకాయలు గోయుచున్నాఁడవా? తినఁబో
వు కూరాకురుచికోరుటెందులకు? నీలావును నాలావును బోరు
నఁదెల్లముకాఁగలదు. అయిననునీవిపుడు కాంతాలోలుఁడవైయు
న్న ట్లగపడుచున్నావు. ఈకతమున నిన్నిపుడు దునుముట యు
క్తమూకాదు. మత్తుని, సుప్తుని, కాంతాసక్తుని యుద్ధమునఁజం
పిన భ్రూణహత్యయందురు. కాన నీనిశయెటులైనఁ దాల్మి
దాల్చియుండెద. ఈరేయియంతయు నీవు సౌఖ్యములఁదేలుము
రక్తమర్థులకొసంగుము. సుతు వీటి కథపుఁజేయుము. వేగునం
తకుఁ బోరికి వెడలిరమ్ము పొ” మ్మనిగర్వోక్తులాడెను. కపీం
ద్రుఁ డారకక్సునివచనములకుఁగనలి“ యోరీ! దానవాధమా!
ననుఁబరిహసింప నీకుగుండెలున్నవిగా? దురాత్మా! నీకురణ
మున ధీమసముగలదేని యొక్కింతతడవుండుము. చెట్టుచెడు
కాలమునకుఁ గుక్కమూతిపిందెలు పుట్టునట్లు, నీకుఁబోఁగాల
మాసన్నమగుటంజేసియే, నీబుద్ధి పెడతలఁబట్టి నిన్నిట్లుకూయిం
చుచున్నది. నిన్నుఁగాలుసన్నిధికి గెంటివైతును” రమ్మని

దుంధుభిగతిమోఁగియుచు దుందుభినిదాఁకెను. అప్పు డాదానవ వానరేశ్వరు లొండొరులపోరసాగిరి. వారిసింహనాదము లొనరించుచుండిరి. కాలబొప్పుల దువ్వుకొనుచుండిరి. చెట్లచేతులఁ గొట్టుకొనుచుండిరి. ఇట్లురాను రాను రాక్షసునిబలము తఱుఁగుచుండఁ బురందరనందనుని బలోత్సాహ మినుమడించుచుండెను. కడకావనచరవరు డారక్కసుని గ్రిందఁద్రోసి, తాను మీఁదనై వానిని గాలుఁగేల మర్దించెను. వానివాలఁ బిడికిటఁ బట్టి గిరగిరఁద్రిప్పి నేలఁగొట్టెను. ఆరాక్షసునిముక్కునఁ జెవుల నెత్తురొలుక వాఁడు పూచినమోదుగువలె నయ్యెను. కాలు కేలు కదల్పుటకైన వానికి శక్తిచాలకపోయెను. అప్పుడు వాలి పటపటఁ బండ్లుగీటుచు "పలుగాకీ! నీకుఁదగినశాస్తి యైనదా!" యనియఱచుచు, వానికళేబరమును దవ్వులఁబడునట్లు కాలఁ జిమ్మెను. అదితూలికవలె నెందోయెగిరిపోయెను. విజయవిరాజితుఁడగు వానరనాథునిఁ గపులగ్గించిరి.

అచటికి యోజనమాత్రదూరమున నొకతపోవనము గలదు. అయ్యది వివిధములగు వృక్షములతో లతలతో నందనవనమును మించి చెన్నారుచుండెను. అందలి ఫలవృక్షములు క్రిందికివంగి యోగ్యుఁడగు ధనాధికుఁదలపించుచుండెను. వానిపైఁగొన్ని కపులు కాయగసరులమెసవుచుఁ బొట్టపోసికొనుచుఁ దిరుగాడుచుండెను. పలువిధములగు పులుగులు చూపఱ నేత్రానంద మొనరించుచు నీయెడ నాయెడకుఁ బాఱు

చుండెను. అందొక సరోవరముకలదు. దానిగట్టులఁగల చెట్ల నీడల సింహశాబకములు, హరిణడింభకములు, వ్యాఘ్రరాజములు, గోమాతలు స్వజాతివైషమ్యములవీడి సహజస్నేహమున మెలఁగుచుండెను. అచట మతంగుఁడను మహాముని యొకఁడు లతాకుటీరమును నిర్మించుకొని తపముచేయుచుండెను. ఆఋషీంద్రుఁడు తపోనిధియనియు, శమదమాది సద్గుణములు కలవాఁడనియు, సత్యసంధుఁడనియు నమోఘవచనుఁడనియుఁ బేరొందియుండెను. ఆమునిచంద్రుని తపోమహిమం జేసియే, యాయాశ్రమము శాంతినికేతనమై తనరారుచుండెను. ఆమునిరాజు శాంతప్రధానమునుబట్టి యాయాశ్రమమునఁ బులులుపిల్లులై, హరులు హరిణములై చరించుచుండెను, మహాత్ముల కసాధ్యమేమికలదు? ఒకయెడ నొకచెట్టునీడ గోవొకటి నిలచియుండఁ బులిపిల్లయొకటి దానిఁజేరి పొదుగునఁబాలుగుడుచుచుండెను. ఆయావుప్రేమమీర నావ్యాఘ్రడింభకమును నాఁకుచుండెను. మతంగమహామునియచట నిలిచి ప్రేమవిలోకనముల నాయపూర్వదృశ్యమును జూచుచు నావుమెడ నిమురుచుండెను, ఆమహర్షి మోమున దివ్యానందము తొలుకాడుచుండెను. ఇట్లుండ నాతనికి దబాలుమను సడి వినవచ్చెను. ఎక్కడనుండియో నెత్తురు బొట్టులు వాయువశమున నామునీంద్రునిపైఁబడెను ఆ భీకరశబ్దమునకు గోవుకలతపడి అంకెవైచి విదలించుకొనిపోయెను. పులిపిల్లవేఱొకయెడ

కుంబఱచెను. ఆ సంయమి కోపమునకుఁ బరిమితిలేకపోయెను. "ఈరక్తబిందువు లెక్కడివి? ఎవ్వఁడింతపనిఁ జేసినాఁడు. దుష్టుఁడుకానిదే, ధర్మహీనుఁడుకానిదే, శాంతజీవన మొనరించు మాయట్టియతుల తపమును భంగమొనరించునా యని గర్జించుచు నాతం డడవిదిక్కులన్నియుఁ బరికింపసాగెను. ఒకయెడ నాశ్రమాంతికమునఁగొండ చాదమున గతాసుఁడై కూలియున్న మహిషరూపదానవుఁ డామునివరు కంటఁబడెను. ఆ మహర్షి తన విజ్ఞానమునఁ గలయునంతయు నంతయు నారయఁగల్గెను. శాంతనిధియయ్యు వాలి దుండగముల కామహనీయుఁడు క్రోధుఁడయ్యెను. అతని ముఖాంబుజము జేవురించెను. దృష్టిజాలముల నిప్పులు కుఱియసాగెను. "ఏదురాత్మునిచే నాయాశ్రమము దానవశవమునఁ గప్పఁబడియెనో, ఏమదోన్మత్తునిచే నామేను మహాసురు నెత్తుటఁ దడిసెనో, ఏపాపచిత్తుచే నీపావనవిపినము నేఁ డపవిత్రమయ్యెనో, యట్టి దుర్బుద్ధి వాలి నేఁడు మొద లిమ్మహావనమునకు, నీకొండకడ కెన్నఁడేని వచ్చిన యెడల నప్పుడే చచ్చుఁగాక! మఱియు నీయాశ్రమమునం దెప్పుడును వాలియనుచరులుందురు. వారందఱొండొకదిక్కునకుఁ బోవలయును. పోకున్నఁ జచ్చునట్లు శపింతును. మఱియు నెవ్వఁడైన వాలితోఁ గలహించి యిచట వసియించెనేని యతనికా వాలివలని వెఱపు లేకుండుఁ గాక! ఇప్పటినుండియు వాలిసచివులెవ్వరైన నాకంటఁబడినచో, శిలలౌదురుగాక"

యనియామునీశ్వరుఁ డతిదారుణముగ శపించెను. ఆశాపమును వినినవానరులు తమస్వామికడకుఁబరుగు పరుగునఁబోయి "దేవా! ఏమనివిన్నవింతుము! మీరు కాలంజిమ్మిన దుందుభికాయము మతంగాశ్రమమునఁబడినది. దానికాఋషీంద్రుఁడు కనలె"నని శాపక్రమమును దెలిపిరి. వెంటనే వానరాధిపుఁ డులుకుఁజెంది మునిదరిసన్నిధికిఁబోయెను. అచట నొకపులిచర్మముపై నామునీంద్రుఁడు కూర్చొని యేమియో యాలోచించుచుండెను. వాలివినయమున నాతని చరణములవాలి యంజలిఘటించి నిలిచి "మునినాథా! దాసునితప్పులు దండముతో సరికదా! బిడ్డలుచేసినతప్పులఁ దండ్రియొప్పులని భావింపవలయుఁగదా! మూర్ఖుఁడనగు నాకేమి తెలియును కాన నన్నుగరుణించి శాపమోక్షమనుగ్రహింపుఁడని వేఁడుకొనెను. కాని యామునిరాజు వానరరాజునాదరింపక యాశ్రమములోనికిఁబోయెను.

వాలి యిఁకఁజేయునదిలేక "నేనొకటితలచిన దైవము వేఱొకటితలంచెను! నాకర్మఫలము నాపైనేకదా!" యని యనుకొనుచు వచ్చినదారిఁబోయెను.

రెండవ ప్రకరణము

మాయావి.

"అయ్యో! నాన్నా! ఈ యకాలమరణము నీ కెక్కడ దాపురించెను? అకటకటా! ముప్పదేండ్లు సాముచేసి మూల్లయింటి ముసలమ్మచేతఁ జచ్చినట్లు సురాసురులకు సైతము తేరిచూడరాని నీవంటి పరాక్రమశాలి సామాన్యుఁడగు కోతుల రాజుచే నీల్గుటఁ జూడ బెండులు మునిఁగి గుండులు తేలిన చందమైయున్నదిగదా! ఆహాహా! నా నెత్తురుడుకుచున్నది. నామీఁదలు మాఁడుచున్నది.........మాటల సందడిలోఁ గిష్కింధను దాయ నరయనైతి" యని యొక్క రక్కసుఁడు గగనము మాటుగట్ట గర్జించుచు వచ్చుచుండెను. గిరి జరిగి వచ్చుగతి నడచు నాదానవుని యార్పులకు బెగడొంది, చెట్లపై సుఖసుషుప్తిఁ జెందియుండు పులుగులు తపతప ఱెక్కలల్లార్చుచుఁ గావుకావని పైకెగయుచుండెను. కాలాంతకుని వలెనుండు నాయసుర మిడి గ్రుడ్లు కొఱవులభంగి మండుచుండెను. మదాంధుఁడగు నా దైత్యునిఁ జూచి నవ్వుచున్నాఁడోయన, జాబిల్లి నడుమింటఁ జేరి వెన్నెలలఁ గ్రుమ్మరించుచుండెను.

కిష్కింధను జేరుకొలఁది యాదానవునకు భీతికలుగసాగెను. వానిమది కీడును శంకింప మొదలిడెను. భీతచిత్తము వెనుక కీడ్చుచున్నను ప్రాక్తనపాపములు వానిని ముందుకు

లాగుచుండెను. "నేనెంత మందమతిని! బలిగృహమునకుఁ జను మేకపోఁతుకీతి, నేను గిష్కింధకుఁ బోవుచున్నాఁడఁగదా! ప్రాణములున్న బలుసాకుఁ దిని బ్రతుకనగును. నిజమారయ, నేనెక్కడ? వానరాధిపుఁడెక్కడ? రక్షోధిపుఁడగు రావణాసురునంతవానినిఁ జంకలనిఱికించుకొని నాల్గుసముద్రములఁ ద్రిప్పిన వాలితో వైరమునకుఁ గడంగుటకంటె మిన్నయగు తెలివిమాలినతన మేమికలదు?.........ఛీ ఛీ నేనిట్లు కొండల మందనేల?" యని యారాక్షసుఁడు గుండెకు దిటవు తెచ్చుకొని దుర్గద్వారమును సమీపించెను. అప్పటికి నడురేయియైయుండెను. ద్వారరక్షకులు నిలుచుకొనియే కునుకుపాట్లుపడుచుండిరి. ఆ నిశాటుఁడు పిల్లియడుగుల వారిఁజేరి యొకదెబ్బతో వారింజంపి, విజయోన్మాదమున దిక్కులదరునట్లు బొబ్బలిడెను. వానియార్పులు కోటయంతయుఁ బ్రతిధ్వనికలిగెను. ఈ యకాల గర్జనములకుఁ బౌరులు బెగడొందిరి. నిజసతియగు తారతోఁ బూసెజ్జఁ బవళించియుండు వాలికీ యఱపులు మెలఁకువఁదెచ్చెను. అతఁడులేచి బారుగాఁ జెవులిచ్చి వినెను. "ఓరీ! వీరమ్మన్యుఁడా! ఓరీ! కోతులరాయఁడా! నాకు రణభిక్షఁ బెట్టుము రమ్ము! నిన్నుఁ బరలోకమునకుఁ బంపెద, ర!" మ్మనుపలుకులు లాతని చెవులకు ములుకులయ్యెను. "రణభిక్షకాదురా! మరణభిక్షఁబెట్టెద

నుండు" మని యాతఁ డఱచుచు జివ్వజివ్వన సింహద్వారము వైపు పోసాగెను.

పురవీథులన్నియుఁ గలఁగిన యుదధివోలెనుండెను. పౌరులు బమ్మెరవోయి దిక్కులు తెలియక, పళ్ళెరములోని పాదరసముపగిది నీయెడ కాయెడకుఁ బఱచుచుండిరి. వానర స్వామినిజూచినతోడనే వారి ప్రాణములు కుదుటఁబడెను. "మీరుపొండు, భయపడకుఁ డాయసురుని వధించివచ్చె ద" నని యాతఁడు వారికి ధైర్యముఁజెప్పెను. పౌరులు హృదయభారములను దింపుకొని వెనుకకుఁబోయిరి. 'ఎవఁడా దురాత్ముఁడు? ఏవఁడామదాంధుఁడు? ఎవనికిఁ గాలము మూఁడినది? ఎవఁడువాఁ' డని వాలి ఘోషించుచుఁ బోవుచుండెను. ఇంతలో నాతనికి సుగ్రీవుఁడెదురై 'యన్నయ్యా! యీ యలబలమేమి? ఈభీమరవము నింగిని భేదించుచున్నది. వాఁ డెవఁడైయుండు?' నని వాలినడిగెను.

'ఎవఁడో కాలముతీరినవాఁ' డని వాలి నిలువక పోవుచుండెను. సుగ్రీవుఁడాతని వెంబడించెను. అంతలో వారు పురద్వారముఁజేరిరి. కాలాంతకులవలెనుండు నాయన్నదమ్ములను దవ్వులగాంచి, యారక్కసుఁ డుక్కుదక్కి యాకంపించుచుఁ గాలికి బుద్ధిసెప్పసాగెను. "ఓరీ! దానవాధమా! ఇదియా నీమగతన" మని వారా దానవుఁ దరుముచుండిరి; వెన్నెల పిండియారఁబోసినట్లు కాయుచుండెను. అట్లాదనుజుఁడు ముం

దును వారువెనుకను నెంతోదూరము పరుగెత్తుచుండిరి. రోష వివశులగు నాసోదరులు రక్కసు నుక్కడగింపఁ దమక మొందుచుండిరి. ఇంతలో నారాక్షసుఁడు చూచుచుండఁగనే యొక బిలమునఁబడి మాయమయ్యెను. వాలిసుగ్రీవులట్లే విభ్రాంతులైనిలిచిరి. "అన్నా! వీఁడు మాయావిగానున్నాఁడు. మన కనులయెదుటనే మాయమయ్యెను. ఇపుడు మనమేమి చేయవలయు?" నని సుగ్రీవుఁడడిగెను.

"తమ్ముఁడా! వీఁడు నిజముగా మాయావియే. వీని పేరుకూడా మాయావియే. వీఁడా దుందుభి కుమారుఁడు పగను మనసున నిడుకొని, కసితీర్చుకొను నుద్దేశమున నేఁడు మనపైకి వచ్చినాఁడు."

"అన్నయ్యా! ఇంతకును వీఁడదృష్టవంతుఁడు నీపిడికిటఁ బడిన ప్రాణికి మఱి బ్రతుకెక్కడిది?!"

"సుగ్రీవా! వీఁడిపుడు మాయమయ్యెనని భీతిల్లకుము, ఈబిలద్వారమునఁ గాచియుండుము. నేను లోనికిఁబోయి, రాక్షసుని వధించి, గెల్పుసిరితోఁ దిరిగివచ్చెదను. అందనుక నీవిచట నుండుము."

"అన్నయ్యా! ఆమాయావి సార్థకనాముఁడు. కడిమి గలుగువాఁడు. ఏమో! ఏవేళ యెట్లున్నదో యెవనికెఱుక? నేను గూడ నీవెంటవచ్చెదను. ఈవరమనుగ్రహింపుము"

"తమ్మయ్యా! భయమెట్టిదో యెఱుఁగని నీవిప్పుడు

భయపడుచున్నావేల? నాపౌరుషమునే శంకించి దిగులుపడు చున్నావా? రాక్షసాధిపుఁడగు రావణునంతవానికే బుద్ధిఁజెప్పిన నాకు—గంధర్వరాజగు గోలభుఁడంతవానిఁ బీచమడఁచిన నాకు—యీపని యెంతపాటిది? గుడినిమ్రింగినవానికి గుడిలోని లింగమొక లెక్కయా? నీవీ బిలద్వారమునఁ గాపుండుము. పోయివచ్చెద" నని వాలి బయలుదేఱెను.

సుగ్రీవుం డన్నకుఁ బ్రదక్షిణించి వినయాంజలియై "యన్నా! పోయిరమ్ము! విజయశీలివై తిరిగిరమ్ము! అందాఁక నేనిచట నీకింకరుఁడనై యుండెదను. నీకు శుభంబగుఁగాక!" యని యాతని వీడ్కొలిపెను. వాలి బిలము సొచ్చి పోయెను.

కాలమునకుఁ గలవేగము మఱిదేనికిని లేదు. క్షణముల పై నిమిషములు, నిమిషములపై ఘడియలు, ఘడియలపై దినములు దినములపై మాసములు విరామములేక దొర్లిపోవు చుండెను. వాలి శాసనానుసారము బిలముచెంత సుగ్రీవుఁడుం డెను.

ఆతనికి దినమొక యేడుగానుండెను. ఉమ్మలికను కాలవ్యవధి నోర్వఁడుగదా! రేయింబవళ్లు నిద్రయెట్టిదో యాతఁ డెఱుఁగఁడు. ఎన్నాళ్ళకును వాలి పోవడి యాతనికిఁ దెలియ దయ్యెను. సుగ్రీవునకు దిగులుపుట్టెను. ఆతఁడు శంకాకులుం డయ్యెను. పాడుయోచన లేవేమియో యాతని మదిం గలఁచు చుండెను. అప్రయత్నముగా నాతనికన్నుల నీరు కాఱసాగెను.

అకటా! నాయగ్రజుఁ డేమాయెనో కదా! ఆమాయావి చేతుల మడిసియుండునా? ఏక్షణమున నెట్టి పాడువార్త నా చెవులఁబడనున్నదో! అయ్యో య్యో! నేనేల నాయన్నను వెంబడింపనైతిని? అకటకటా! నాకిపు డేది వెఱవు? నాసోదరుని రక్షించుకొనుట కుపాయ మేమి? ఒంటిమై నేను నగరమునకుఁ బోవ, హనుమంతుఁడు, జాంబవంతుఁడు మున్నగు మంత్రులు 'మీయన్నయు మాస్వామియునగు వాలి యేఁడీ?' యనియడుగ నేను వారి కేమని చెప్పవాఁడ? ఆహా! యెంతటి దుర్దినము! ఆమాయావి రానేల? మమ్ములనాజికిఁ జీరనేల? మేము వాని నంటిరానేల? వచ్చితిమిపో నాయగ్రజునొంటిమై బిలములోనికి నేను బంపనేల? ఓమృత్యుదేవతా! నాయన్న బలాఢ్యుఁడు, నీకుఁ బ్రియసఖుఁడు, ఏలయాదువా? ఎన్నియోమారులు నీ కతఁడు కడుపునిండఁ గూడు పెట్టియున్నాఁడు. ఆమహాత్ముని యెడఁ గృతజ్ఞతాబుద్ధిఁ బ్రకటించుట నీవిధి యైయున్నది." యని పాపము! సుగ్రీవుఁడు పరిపరివిధములఁ బొక్కుచుండెను.

ఇట్లు బిలముచెంత నాలోచనానిమగ్నుఁడై కూర్చుండి యుండిన సుగ్రీవుని పాదముల కేదియో వేడిగాఁ దగిలెను. ఆతఁ డులికిపడి లేచెను. గుహాద్వారమునుండి నెత్తురు నురుగులు గట్టి పాఱుచుండెను. సుగ్రీవుని కన్నులు పచ్చనయ్యెను. ఆతని ప్రాణము లేమెడకో పోయెను. దానికిఁ దోడు, లోనుండి

భయదాట్టహాసములు వినరాసాగెను. ‘ అయ్యో! యనుకొనినంతయైనది’ యని యాతఁడు వెఱ్ఱికేక వేసెను.

శోక మాతనిఁ బైకొనుచుండెను. ‘ అయ్యో! యన్నయ్యా! రాక్షసుని మర్దించివత్తువని నేనింతదనుక వేచియుంటిని. కాని నేనిపుడు నిర్భాగ్యుడనైతి’ నని యాతఁడు పలవించుచుండ నాభీకరారావము లంతకంతకు సమీపింప మొదలిడెను ఆయార్పులువినుట కాతని గుండె లవియుచుండెను. ‘ అకటా! నాయన్నను వాలిని వధించుటతోఁ బోక, యాదానవుఁడు ఘోషించుచు నాపైకివచ్చుచున్నాఁడు, తప్పించుకొనుట కేదిదారి?’ యని సుగ్రీవుఁడాకసముఁజూడ మొదలిడెను. కడకాతఁడు ప్రక్కనుండు కొండశిఖరమును బెల్లగించి యాబిలమువాతవైచి “ యిఁక నామదాంధుఁడు మాయావి బయటరానోపఁ ” డని యనుకొనుచు నట నుండిపోయెను.

మూడవ ప్రకరణము.

పరాభవము.

సుగ్రీవుఁడు మెల్లగాఁ గిష్కింధఁ జేరెను. చేరుటయే తడవుగాఁ బౌరు లాతనిఁజుట్టుకొని 'యువరాజకుమారా! నీముఖము వన్నెవాసియున్న దేల? మాస్వామివాలియెక్కడ?' ననితలకొకతీరున నడుగసాగిరి. పాపము సుగ్రీవునినోట మాటరాదయ్యెను. ఆతనికన్నులనీరు కాల్వలుగట్టి పాఱుచుండెను. సౌఖ్యోదంతములకంటె శోకవార్తలకు గమనమెక్కుడేమో! వాలిమరణ మంతలో నంతఃపురమునకుఁ బ్రాకెను. నల నీల తారాదిమంత్రుల కా ఘోరవృత్తాంతము తెలిసెను. అందఱును సుగ్రీవునిఁ గలిసికొనిరి. కిష్కింధయంతయు నల్లకల్లోలమయ్యెను. వధాకథనమును వినిపింప సుగ్రీవునకు నోరాడినది కాదు. కాని మతిమంతుఁడగు హనుమంతుఁ డాయలబలము నడఁచి 'యువరాజా! ఏలదుఃఖించెదవు? మనవలనఁ గాఁగలదేమికలదు. అంతకు దైవమున్నాఁడు. కల యుదంతమును ఖిన్నతమాని తెలియఁజేయు' మనెను. పావనియూఱడింపులకు రవిసుతుఁడు దిటవుఁదెచ్చుకొని 'యా మాయావి మాయన్నను దనపొట్టఁబెట్టుకొనినాఁ' డని చెప్పలేక చెప్పి బావురుమని యేడ్చెను.

దుఃఖమునకుఁ బట్టువిడుపులున్నవి. నేఁడుండు దుఃఖము రేపుండదు. వాలివధ నాలించి యాబాలగోపాలము పరితపించిరి. ఇట్లు నాలుగైదుదినములు గడచెను. మంత్రుల యుపదేశమున సుగ్రీవుఁ డన్నకుఁ దిలోదకములు విడిచెను. వాలి యాత్మకు శాంతి కలిగినదని యందఱు సంతసించిరి.

రాజునుబట్టి రాజ్యము. రాజులేనిరాజ్యము కట్టుదిట్టములతో నుండదని, మంత్రులయం దాలోచనలు పుట్టెను. వాలికుమారుఁ డంగదుఁడు పసివాఁడు; అతఁడు సింహాసనమునకుఁ దగఁడని వారు తీర్మానించిరి. సుగ్రీవుఁడు శోకమును దిగమ్రింగి పట్టాభిషేకమునకు సిద్ధపడఁ జనునని వారు నిర్ధారణ సేసిరి. అమాత్యుల నిర్ధారణము సుగ్రీవునకుఁ దెలిసెను. వానికది నచ్చలేదు కాని మంత్రులాతనిఁజేరి "ఓయువరాజా! ఇది నీకుఁ దెలియని ధర్మమా? వాలి వెనుక వానర రాజ్యము నీయదికదా! పోయినవారితో నుండువారును బోవుదురా? మాకోరికను మన్నించి మమ్ముఁ బాలింపు"మని ప్రార్థించిరి. చతురులగు మంత్రులమాటయందు సుగ్రీవునకుఁ గొంతయౌచితి గన్పట్టెను. వారిమనవుల నాదరించుట యుచితమని యంతరాత్మ యాతనికిఁ జెప్పుచుండెను. మౌనమర్ధాంగీకారముగదా యని మంత్రులభిషేక సన్నాహము నొనరింపసాగిరి.

ఇక్కడ నచట గుహాద్వారము. వాలియా దానవుని పుత్ర మిత్ర సమేతముగాఁ బరలోకమునకుఁ బంపి బయటికి రాఁ బ్రయ

త్నించెనుకాని పోవునపుడు గ్రుడ్డివెలుఁతురుతో నుండిన మార్గమిపుడు కాఱుచీఁకటితో నుండుటకుఁగల కారణ మాతని కర్థమైనదికాదు. కన్నుపొడుచుకొన్నను చెన్నుకానరాదయ్యెను. 'సుగ్రీవా! దారియేది! ఎక్కడనున్నా' వని యాతఁడు పలువిధములఁ బిలువసాగెను, ప్రత్యుత్తరము లేదు, ఆతనికోపము మిన్నుమన్ను గ్రింగఁగలంతదైయుండెను. కడకాతఁడెట్లో ద్వారమును జేరెను. చూడఁగా నద్రిశైల శిఖరముచేఁ గప్పఁబడియుండెను. రోషావేశమున నాతం డద్దానిఁ బగులఁదన్ని యీవలకువచ్చి సుగ్రీవునికొఱ కంతయు వెదకెను గాని యాతఁడగపడఁడయ్యెను. అంతనాతఁడు కాలాగ్నిరీతిఁ గనలుచు "ఔరా! సుగ్రీవా! ఇంతద్రోహమతివైతివా! నాచావుఁగోరి బిలమువాత శిలనుంచితివా! వానరరాజ్యమును నిరాటంకముగ నేలనెంచితివా! ఓకీ! కప్పకూఁతపామా! నీకీ చమడఁ చెదనుండుము. తెల్లనివన్నియుఁ బాలని నల్లనివన్నియు నీళ్లని నమ్మి మోసపోయితి" నవిగర్జించుచుఁ బోనెుదలిడెను.

ఆతని సర్వాంగములు నెత్తుటఁదడిసి దుమ్ముచేనిండియుండెను. మార్గమధ్యమునఁ గొలనొకటి కాన్పింప నద్దానఁ గ్రుంకు లిడనెంచి యాతండద్దాన దిగెను. జలకమాడి గట్టుకెక్కినప్పటి కచట నొకదివ్య దంతావళము నిలిచియుండెను. అది వెండికొండఁ బోలియుండెను. దానిపై దివ్యపురుషుఁడొకఁడు కూర్చొనియుండెను. సహస్రభాను తేజుఁడగు నాపుణ్య

మూర్తి యుత్తమాంగమున మణిమయకిరీటమును విపుల వక్షోభాగమునఁ బారిజాతమాలికయు నలరారుచుండెను. ఆపురుషోత్తముని వదనాంబుజము సుప్రసన్నమై కలకలలాడు చుండెను. వానరేశుఁ డామహామహుఁ గాంచుటయే తడవుగా భక్తిమెఱయ సాగిలఁబడి యాతనిఁ గొండాడెను. ఆదివ్యపురుషుఁడు వాలిఁజూచి "కుమారా! నేను దేవేంద్రుఁడను. దేవదానవులకు గుండెగాలమైయుండిన మాయావి మదమణఁచి మాకు సంతసము నించితివి; విజయ విరాజితుఁడవగు నిన్ను దీవించి, బహూకరింపవచ్చితి" నని కమ్రోక్తులాడెను. వాలి యంజలిగీలించి వినయముతో నిలిచియుండెను. సురేశుఁడు మందహాసమొనరించుచు నొకహారము నాతని కొసఁగి "పట్టీ! ఇది కాంచనమాల, దీనిని ధరించి కయ్యమొనరించిన యెడలఁ బగవాని బలపరాక్రమములు సగభాగము నిన్నుఁజేరి నీకు విజయముం గూర్చు" నని యంతలోఁ దిరోధానుఁ డయ్యెను. వాలి యాహేమ దామమును ధరించి కడురయమునఁ గిష్కింధకుఁ బోయెను.

పురపరిసరములయందే యాతనికి మంగళవాద్యములు జయజయారావములు వినవచ్చెను. ఆతని మదికింతయు వచ్చెను. ఆకిశేశుని కోపానలజ్వాలలు మింటికంటెను. 'ఏమీ! ఆకృతఘ్నునకు సుగ్రీవునకుఁ బట్టాభిషేకము జరుగుచున్నదా! ఎట్లు జరుగునో చూచెదఁగాక యని బిరబిరఁబోయి, యెక్క

గంతులోఁ గొలువుకూటమునఁ బ్రత్యక్షమైనిలిచెను. అప్పటికి సుగ్రీవుఁడు సింహపీఠినధిష్ఠించియుండెను. అచ్చరల మించిన మచ్చెకంటు లిద్దఱు వింజామరలు వేయుచుండిరి. కొలువు కూటము వివిధాలంకారములతోఁ గన్నుల పండువైయుండెను. మంత్రులు, సామంతులు, పురోహితులు, సేనానులు సముచితాసనములఁ గూర్చుండియుండిరి. పుణ్యాంగనలు మంగళహారతులిచ్చుచు గీతములఁబాడుచుండిరి. కెంపారుకన్నులతో-క్రోధభాషణాకారముతోఁ దడాలున వచ్చిన వానరనాయకుని వాలిని జూచినతోడనే సభ్యులు విభ్రమాత్ములైరి. వాలియో వాలిప్రేతమో వారు నిర్ణయింపలేకుండిరి. లేకున్నఁ జచ్చిన వాలి మరల బ్రతుకుటెట్లు?

సుగ్రీవుఁ డింతలోఁ గలయుదంతము నూహించెను. అన్ననుజూచిన యాతం డమందానందమందెను. సింహాసనము దిగి యాతఁడన్న పదములకెఱఁగి 'యన్నయ్యా! దైవమువందనీయుఁడు పగతునిఁ బరిమార్చి కుశలివై పురముఁజేరి మాకానందముఁ గూర్చితివి. నీరాక నాకు యానందము. నీకపిరాజ్యమును నీవుకైకొను' మనివినయమునఁ బలికెను. కాని వాలికాప్రార్థనములు చెవిటివానికి శంకూదినట్లయ్యెను. 'కైలాటకాఁడా! ఈ బొల్లిమాటలు బుల్లియేడుపు లెన్నడునేర్చితివిరా! దురాత్మా! మోసము ముందుకు వచ్చునను కొంటివా? దుర్జాతా! పామునకుఁ బోలువోయ విషమెక్కునట్లు నీయెడ

నాయుపకారములన్నియు నపకారములైనవి, యని గద్దించెను. కాని సుగ్రీవుఁ డతివినయమున 'నన్నయ్యా! నేనుమైలాటకాఁడఁగాను. దురాత్ముఁడను, దుర్జాతుఁడనుగాను. నీయానతి మెయి నేనుబిలమువాతవేచియుంటిని. అంతఁగొంతకాలమునకు దానినుండి నెత్తురుఁరలసాగెను. నేనుభయమంది, దానికడ్డముగ గిరిశిఖరమునిడి కిష్కింధఁజేరితిని. అన్నయ్యా! నేనెంతవలద న్నను, మానక మంత్రులు నాకుఁ బట్టముగట్టిరి. ఇంతలోనీవు నువచ్చితివి. ఇదిగో! నీబంగారుగద్దియ. ఇదిగోనీరాజముద్రిక.' యని చెప్పెను. ఆవినయభాషణములన్నియు వాలియెడ నిరుప యోగములయ్యెను. ఆతఁ డంతకంతకుఁగనలి మాయావిని తా ను వధించిన విధమునంతయు సభ్యులకువినిపించి "చూచితిరా! వీఁడు దేనెపూసినకరవాలి. బిలమునఁబడి నేనుజవికిపోవలయు ననితలంచి, దానికడ్డముగఁ బెద్దబండనుంచినాఁడు, వీఁడు భ్రాతృద్రోహి: రాజద్రోహి. వీనిముఖముఁ గాంచుట మహాపాత కము. అతివినయము ధూర్తలక్షణమని వీనివర్తనము వెల్లడిం చుచున్నది. పాపమని యూపలుగాకిని మన్నించినచోఁ, బ్రజ లకు స్వామిద్రోహమనిన మంచినీళ్ళ మర్యాదయగును. కాన వీఁడు దండనార్హుఁడు. వీనిసర్వస్వము-వీనిపత్ని రుమ -నన్నుఁ జేరుఁగాక. వీఁడుకట్టుబట్టముతో వీఁడు వీడిపోవుఁగాక! ఓరీ! ఘాతకుఁడా! ఇదియే మాశిక్షావాక్యము; నీకుదండన" మనెను.

వాలి పరుషవచనములు సుగ్రీవునకు రోషముఁదె

చ్చెను. కాని యగ్రజుఁడు కదాయని యాతఁడించుక శాంతిం చెను. దారుణమగు రాజాజ్ఞను దరువ నెవ్వనికిని గుండెలు లేకుండెను. మతిమంతుఁడగు హనుమంతుఁడు తిన్నగ లేచి “ ఓవానరాధిపా! సీతమ్ముఁడు నిరపరాధి; నిష్కళంకుఁడు. ఆతఁడు నీకుఁగీడొంచినవాఁడుకాఁడు. మేమే యాతని బలవంతముగఁ బట్టభద్రుఁ జేసితిమి. కోపము మానవ స్వభావమైనను, మన్నన నైవలక్షణముగదా! కాన శాంతించి, సీతమ్మునిఁ జేపట్టు” మని హితవు సెప్పెను. ఆమాటలు వాలి చెవుల కెక్కలేదు. మీఁదుమిక్కిలి మండెడుమంటలో మఱింత నేయి వోసినట్లయ్యెను. ‘ ఔరా! కొత్తమెత్తనైన గుఱ్ఱముమూఁడుకాళ్ళ నడుచునట్లు, మాయందలి మంచితనము మీనాలుకలను సాగించుచున్నదిగా! మాపాలనము మీకునచ్చకున్నఁ, బోఁదలఁచినవారు వీని వెంటఁబోవచ్చును. ’ అని వాలి ఖండితముగాఁ బలికెను. వాలి యవినీతికి సామీరి కుపితుఁడయ్యెను. ఆతని ముఖాంబుజము జేవురించెను. “ ఓకీశేశా! చెట్టు చెడుకాలమునకే యిట్టి కుక్కమూఁతిపిందెలు పుట్టుచుండును. ఇఁకమాకు సెల” వని హనుమంతుఁడాతనికిఁ దెలియఁ జెప్పి “ ఓయిసతనయా! రమ్ము! ఓమంత్రులారా! ఓ సైనికులారా! ధర్మమునకు జయము నిజము. ఈయన్యాయము నోర్వనివారు మా వెంట రం” డని ప్రబోధించెను. మరున్నందనుని పలుకు లుచితములని తోఁచిన కపు లాతని వెంబడించిరి. ‘ పీడవదలినది. గుండ్రా

యుని దాఁచినఁ గూఁతురి పెండ్లియాగునా? ' యనివాలి యంతి పురికిఁబోయెను.

నాలవ ప్రకరణము.

హనుమత్సందేశము.

ఋణాగ్ని శత్రుశేషముల నిలుపరాదనుట రాజనీతిజ్ఞుల సిద్ధాంతము. చిన్నపామునైనఁ బెద్దకఱ్ఱతోఁ గొట్టుటరాజులకాచారము. రాజులు నిత్యశంకితులు. గూఢచారులే వారికి లోచనములు. ఎలసపోయిన సుగ్రీవుఁ డేమిచేయుచున్నాఁడోయని, వాలి యనుక్షణము సందియమొందుచుండెను. అగ్ని, రేణువని విడిచిన నభివృద్ధి నందునని యాతనికిఁ దెలియును. తనపైఁ బగదీర్చుకొనుటకు సుగ్రీవుఁడు ప్రయత్నించుచున్నాఁడని వాలికిఁ దెలిసెను. ద్వేషము బాంధవము నెఱుంగదు. మంచిచెడ్డలఁ బాటింపదు. నిజానిజముల గమనింపదు. సుగ్రీవుని సన్నాహములనాలకించి, వాలి కనలెను. రాజానుగ్రహమును బడయనెంచిన భటులదియే యదనని గ్రహించి, రవిసుతుని ప్రయత్నములను గోరంతలు కొండంతలు చేయుచుండిరి.

"ఔనౌను. పొరపడితి' నని వాలి పెదవికఱచుకొనుచు "ఓవానరులారా! సుగ్రీవునితలను దునుముకొని వచ్చినవాఁడే నాకు నచ్చినబం" టని తీవ్రముగాఁ బలికెను.

గోడలకుఁ గూడఁ జెవులున్నవేమో! ఎట్లోయీభీకరాజ్ఞ సుగ్రీవునకుఁ దెలిసెను. బలాధికుఁడు పైనెత్తివచ్చినపుడు ధైర్యమెక్కడ? తోడనే యాతఁడు ప్రాణములఁ బిడికిటఁ బట్టుకొని, కాలుకాలినపిల్లివలెఁ బరుగిడసాగెను. కాని వాలికి, జొరరాని చోటును, సుగ్రీవునకు దాగఁదగిన స్థలమును దొరకినవికావు. ఇట్లు సుగ్రీవునకు సుఖముకఱవయ్యెను. కాలమెప్పుడొక్కతీరున నుండునా? రెండువైపుల మండుకొఱవిపై నాతండెంతకాలమని యుండఁగలఁడు? సుగ్రీవుఁడీవిధమునఁ బ్రాణముల రక్షించుకొనుటకై కొండలనక గుట్టలనక పరుగెత్తుచుండెను. వాగులనక వంకలన దాఁగుచుండెను. వాలి కరాళాకార మాతని కెల్లకడల రూపొంది నిలుచుచుండెను. సామీరి, స్వామియవస్థఁ జూడఁ జాలక "ఇనతనయా! ఏల బెగడొందెదవు? ఋశ్యమూక పర్వతము నీయునికికి యోగ్యమగుస్థానము. దానిపైకి వాలిగాని, వానియనుచరులుగాని శాపభయమున రానోపుదు" రని నుడివెను. హనుమవాక్యములు సుగ్రీవునిచెవుల సుధచిలుకరించినట్లయ్యెను. ఆతనికిఁ బట్టరాని సంతసముకలిగెను. నాఁటిసుత సుగ్రీవుఁడు ఋశ్యమూకాద్రిఁ జేరి యెదపైఁజేయిడి నిద్రింపసాగెను. ఇఁక జేయునది లేక వాలి

యూరకుండెను. ఆకొండపైఁగల వన్యఫలమూలముల మెక్కుచు సుగ్రీవానుచరులు సౌఖ్యముగఁ గాలము వెళ్ళఁదీయుచుండిరి.

సౌఖ్యదినములయందు వడిగాఁ జనుకాలము దుఃఖసమయముల మెల్లగా జరుగుచున్నట్లుండును. నిర్భాగ్యుఁడగు సుగ్రీవుఁడు వాలింగోల్పడి బంధుమిత్రాదుల మొగము నెఱుంగక దినమొక యుగముగాఁ గడపుచుండెను. కాని తనసుఖదుఃఖముల సమభాగులై తన్నుఁ బాయకుండు హనుమదాది సచివసత్తములను, తక్కుంగల వనాటవరులను జూచుకొని, యాతఁడు మొలబంటి దుఃఖమున మోకాటిబంటి సంతోషము నందుచుండెను.

ఒకనాఁ డాతఁడు ఋశ్యమూక సానువులయందుఁ గపులతోఁ దిరుగుచుండఁ గనుచూపుమేర నాతని కిద్దఱు కోదండపాణులగపడిరి. కన్నార్పక చూడగా వారు తేజోవంతులై యుండిరి. తోడనే యాతఁడు తొట్రువడుచుఁ దనమంత్రులం గాంచి "యమాత్యులారా! యటుచూడుఁడు. ఆపంపాసరోవరముకడ నాచూతవృక్షముల నీడల నిలిచియుండు నాపురుషోత్తములఁ జూడుఁడు. వారికడఁ గాలసర్పములవంటి చాపములున్నవి. వారు కపటమునులై, వాలిపంపున నిటకు మనలఁ జంప నరుదెంచి యున్నారని నామేనుకంపమొందుచున్నది. కాదేని, మునులకు ఖడ్గతూణీర ధారణమేటికి? వారివేషములు పావనములై యున్నను నాబుద్ధికలఁగుచున్నది. ఇఁకమనమిచటనుండుట క్షేమముకాదు." అని కిచకిచధ్వను

లో సరించుచు మతంగాశ్రమము పొంతకుఁ బోయెను. మిగి లినవారును సుగ్రీవుని వెంటఁబోయి పంపకడనిలిచియుండు నాపురుష శేఖరులను సారెసారెకుఁ జూచుచుండిరి కాని పవనాత్మజుఁ డాతని భయంబు నుపనెంచి "యోవానరతిలకా! వారుమహాత్ములుకాని కపటాత్ములుకారు. వారిపెంపెఱుఁగక వెఱవనేమిటికి? రజ్జుసర్ప భ్రాంతి మానుము. బాగా ము లాలోచింపుము. ఇంగితబుద్ధిఁజూచిన నీకే యంతయుఁ దెలియు"నని బోధించెను. భయభ్రాంతుఁడగు సుగ్రీవున కా మాటలు నచ్చలేదు. ఆతఁడు గడగడ లాడుచు "నోహనుమంతా! యేటిమాటలివి. వారుకోదండపాణులు. ఖడ్గహస్తులు. విశాలనేత్రులు. ఆజానుబాహులు. రూపొందిన సూర్యచంద్రులవలె వారు రాజిల్లుచున్నారు. వారింగాంచిన నేరికి మదితల్లడిలకుండు?"నని పలికెను. హనుమంతుఁ డందులకుఁ బిన్న నవ్వొలయ "యోకపివరా! యేమినీభ్రాంతి!

"తే. గీ. వాలిదొరయును వీర లవ్వాలిఁ గొలుచు
వారునై పంప వచ్చిన వారుగారు
వాలిఁబరిమార్చి నినురాజ్య మేలఁజేయ
వచ్చిపొడకట్టు ధర్మ దేవతలుగాని."

ఓవానరాధిపా! నేఁడు సుదినము. ఇది ఋశ్యమూకము గదా! మహర్షియగు మతంగుని దారుణశాపమునంజేసి వాలికి

వాలి యనుచరులకు దఱియరానిది. వాలిభయ మిట వాటి ల్లదు. దిగులొందకు"మని ధైర్యముచెప్పెను

సుగ్రీవుఁ డామాటలకుఁ గలకతేఱి "యనిలసుతా! నీవు నాకుఁ బరమాప్తుఁడవు. మిత్రుఁడవు. ఉత్తమగుణశీలుఁడవు. చాతురీ ధురీణుఁడవు. వటువేషధారివై నీవు వారలఁ గదిసి వారెచటివారలో గనుఁగొనుము. వారేటికి విచ్చటనుని ల్చిరో యారయుము. నీవుపోయి వారి లోతెఱిఁగిరమ్ము. నీతిమంతుఁడవు నీకుఁ దెలియుని దేమి కలదు. పోయిర"మ్మనెను.

సుగ్రీవాజ్ఞను శిరసావహించి గాడ్పుకొమరుఁడు భిక్షుకవేషమును ధరించెను. 'శుభమగుంగాక' యని సుగ్రీవుఁడు దీవించెను. హనుమంతుం డంతఁ గొండదిగి పంపను డాసెను. అచటఁ జూతముక్రీడ నాపురుషపుంగవులు నిలిచి యుండిరి. వారిదివ్యతేజమున నాప్రదేశమంతయు వెలుఁగొందుచుండెను. వారిఁజూచిన మారుతికి దివ్యానందము కలిగెను. వినయమున సమీపించి మ్రొక్కి పురుషోత్తములారా!

"ఉ. ఎక్కడివారుమీరు జగదేకమనోహరు లుగ్రకాననం
బిక్కడికేలవచ్చితిరి? యీజటివేషము పూననేమి? యీ
యెక్కటిజోదు బాగులు వహించితిరేల? వెలుంగఁజేయు న
ల్దిక్కులుమీశరీరపటుదీధితిచోద్యముఁదెల్పుఁడిన్నియుక్."

తే—గీ. విమలమతులార! మీలక్షణములఁజూడ
నఖిలరాజ్యంబుఁ బాలింప నర్హులనుచు

డెందమునఁ దోఁచుచున్నది పొందుపడఁగ
నీజడలు వల్కలములు విూ కేలకలిగె?"

అని మధురవాక్యములనడిగెను. నీలమేఘశ్యాముఁడును కోటిమన్మథాకారుఁడును హాసన్ముఖుఁడునగు వారిలో నగ్రజుఁడు తమ్మునిఁగాంచి "సౌమిత్రీ! ఈకపీంద్రుని వాక్శుద్ధిని వినయవర్తనమును గాంచితివిగదా! లక్ష్మణా! యిట్టిబుద్ధిమంతుఁడగు సచివునిఁ గలుగని నృపాలుని కార్యము లెట్లుసిద్ధించును? తమ్ముఁడా! మనయుదంతము నీవున్యాత్మునకుఁ బూసగూర్చిన రీతి వినిపింపు" మని చెప్పెను.

అన్న యానతి నౌదలఁదాల్చి రామానుజుఁ "డో కపీంద్రా! మేమురఘుకులులము. దశరథరాజ నందనులము. ఈమహాత్ముఁడు రామచంద్రుఁడు. సుగుణాభిరాముఁడు. విక్రమశాలి. విజయశీలి. ఆర్తశరణ్యుఁడు. నాకగ్రజుఁడు. ఈరాముఁడు జనకునిసత్యము నెఱప నాలితో నడవికే తెంచెను! అచట దుర్మదుఁడగు రావణుఁడు మము డాఁగురించి, సీతఁగొనిపోయెను. మేమెల్లదిశలు వెదకుచుఁ దిరుగుచుండ నొకనాఁడు శబరి సుగ్రీవుచరితముఁజెప్ప నాతని సఖ్యము నాకాంక్షించి మేమిటకరుదెంచితిమి. ఈరామచంద్రుఁడు ధైర్యనిధి యయ్యుఁ దనపత్నిఁదలఁచి తలఁచి శోకవారాశి చంద్రుఁడైయున్నాఁడు. నేను లక్ష్మణుఁడను. అన్నను సేవించుచు నడవికి వచ్చితిని. ఓయనఘా? నీవెవ్వఁడ?" వని యడిగెను.

సౌమిత్రిమాటలు స్వామికి సంతసమునించెను. ఓర ఘువరులారా! నేనుహనుమంతుఁ డనువాఁడ. సదాగతిసుతుఁడను. కామరూపుఁడను. సుగ్రీవునకు ముఖ్యమంత్రిని. అధికతేజుఁడగు నావనాటవరుఁ డన్నవలన భార్యనుగోల్పడి రాజ్యభ్రష్టుఁడై ఋశ్యమూకముపై ప్లవములతో నుండఁగలిగియున్నాఁడు. మీతో సఖ్యమొనరింపనెంచి నన్నుఁబంప భిక్షురూపమున మిమ్ములఁజేరి ధన్యుఁడనైతి" ననియె.

రాము:—సౌమిత్రీ! వెదకఁబోయిన తీఁగె, కాలఁదగిలినది. సుగ్రీవుని మైత్రినాశించి మనమిచటికివచ్చితిమి. ఆతఁడును మననెయ్యముఁగోరి పవనాత్మజుని బంపినాఁడు.

హను:—రామానుజా! సుగ్రీవుఁడిపుడు కృతార్థుఁడయ్యెను. కయ్యమునకు వియ్యమునకు నెయ్యమునకు సమతశోభించు నను నుడి మీయందు సార్థకముకాఁగలదు. మీనెయ్యమునఁగాని పను లుండవు. పరమహంసను జేరిన పాపపరుఁడు పునీతుఁడగునట్లు శ్రీరామసఖ్యము నందిన 'సుగ్రీవసాచివ్యముచే మేము ధన్యులమైతిమి.

లక్ష్మ:—(రామునితో) అన్నయ్యా! ఈకపివరుండిప్పుడు సంతోషాంబుధి మునుకలు వేయుచున్నాఁడు. మనమిఁక సుగ్రీవుని పాలికిఁబోదము.

స్వామి సంతోషమున నుప్పొంగెను. వెంటనే యా కపివరుఁడు నిజరూపమువహించి" రఘుపుంగవులారా? నాభుజ

ములపై నధిరోహింపుఁ" డని వేఁడుకొనెను, పావని యపారానందమున రాఘవుల నంసతలముల నెక్కించుకొని సుగ్రీవుని కడకుఁబోయెను.

ఐదవ ప్రకరణము.

రామసుగ్రీవమైత్రి.

హనుమంతుని జంపకడకుఁ బంపిన సుగ్రీవుఁడు ఋశ్యమూకమునుండి మలయాద్రికిఁ బోయియుండెను. హితవరులగు నమాత్యు లెన్ని సముచితవాక్యములాడుచున్నను, భయాకులచిత్తుఁడగు సుగ్రీవుఁడు కుదుటఁబడఁడయ్యెను. నీలుండాతనింగాంచి "యర్కజా! వారొకవేళ వాలి పంపున నీపైకి వచ్చినవారైనను, సరసవచనముల సామీరి వారినిమెప్పించి నీకు హితవుఁగూర్చును. అట్టిసచివోత్తముని గలిగియుండు భూపాలునకుఁ గాని కార్యము లుండునా?" యనెను.

అంతలో నచటికిఁ బవనజుఁడేతెంచి "భానుతనయా! నీకుశుభంబగుఁగాక! నీపుణ్యమేమందును! వాలితల రెండు పిదుగులువాలిన ట్లిద్దఱువీరు లరుదెంచియున్నారు. వారు రఘుపుంగవులు. శోకసాగరమునఁ బడియుండు నీకు రఘురాముఁడను

తెప్పదొఱకినది. ఓకపీంద్రా! ఆదాశరథి దయావారిధి. సత్య వాది. మహాభుజుఁడు. ఓయినతనయా! ఆమహాత్ముఁడు తండ్రి పనుపున వనమున కరుదెంచియుండ, నచట దురాత్ముఁడగు రావణుఁ డాతని దేవిని ముచ్చిలికొనిపోయెను. ఇప్పుడా మిహిర కుల మండనుఁ డనుజయుతుఁడై నెలఁత కతన నీతోడి చెలిమి వాటింప నేతెంచియున్నాఁడు. ఋశ్యమూకమునకు వేంచేసి యున్నాఁడు. రమ్ము. పోవుదము. లె” మ్మని ప్రబోధించెను.

స్వాతివానకెదురుచూచు ముత్యపుఁజిప్పవోలె, హను మత్సందేశమునకు వేఁచియుండు రవిసుతుఁ డాతనిపలుకుల నాలకించినంతనే యమందానందమొందెను. ఆతనినయన ముల నానందాశ్రువులు నిండెను. “ఓమారుతీ! నాతపమెల్లఁ బండినది. నానోములన్నియు ఫలించినవి. నీయట్టి యంజనము గలుగ, నాకు రాఘవ నిధానమబ్బుట కేమిచోద్యము! నీవంటి కర్ణధారుఁడుండ, నేనీ శోకాబ్ధిఁగడచు టొకయబ్బురమా! పావ నీ! రమ్ము. మహానుభావులను సంభావించి సఖ్యమొనరించు కొంద” మని సుగ్రీవుఁడు బయలుదేరెను.

అట ఋశ్యమూకమున రాఘవులు సుఖాసీనులై యుం డిరి. సచివులతో సుగ్రీవుం డంతలో నచటికివచ్చి వారికి మ్రొక్కి ప్రాంజలియై “యోరఘుపుంగవులారా! పిచ్చుగుంటపై భాగీరథి ప్రవహించినట్లు పరమపావనులరగు మీ రీదీనునిఁబ్రోవ నిట కేతెంచితిరి. దిక్కుమాలియుండునాకు మీదర్శనమున సంతో

ష మపారమైయున్నది. ఓరామభద్రా! ఈదినమే సుదినము. నేఁడు నాకదృష్టభానూదయమైనది. ఈ యాంజనేయుఁడు దేవరదివ్యగుణముల నాకువినిపించెను. మీయందవియన్నియు చూపొంది నాకన్నుల కానందముఁగూర్చుచున్నవి. ఓరామచంద్రా! నీతో మైత్రిచేయ నాకు మనసయ్యెఁడు. ఇదినీకు సమ్మతమేని చేముట్టి బాససేయు" మని పార్థించెను. రామచంద్రుఁడాతని మనవులకుఁ బ్రిసన్నుఁడై సకలలోక రక్షాకరములును, ఆశ్రితజన శ్రీకరములును రిపులోక భయంకరములును నగు కరములుసాచి భానుతనయుని గాఢముగాఁ బరిరంభించి "రవిసుతా! నీసాచివ్యము నాకుశుభస్కరముగదా!" యనెను.

ఇంతలో సదాగతిసుతుం డొకయెడఁ బావకుందెచ్చి నిల్పెను. రామసుగ్రీవు లగ్నిదేవునకుఁ బ్రదక్షిణించి నిల్చిరి. రాఘవుండప్పుడుప్లవగేంద్రుంగాంచి "యోవనాటవరా!మనమిఁక సమాన సుఖదుఃఖభాజనులమై స్నేహమునసుందము. ఇందుల కీశిఖిసాక్షిగనుండుఁగాక." యని చెప్పెను. సుగ్రీవుండందులకు ముజ్జగమబ్బినట్లుబ్బి "యోరఘుస్వామీ!

"తే॥ గీ. రవిసుతుండ నేను; రవివంశమణివీవు
నీజయంబె తలఁప నాజయంబు,
నీపరాభవంబె నాపరాభవ మార్య
వగవవలదు మగువఁ దెగువఁదెత్తు."

స్వామిహితులగు నానెయ్యురసాయమున నేను దివిఁ

జలమగు. ఆదుష్కర్ముఁడు రావణునకుఁ శాపమొకటికలదు. ఆతఁడు పరనారులఁ దాఁకనోపఁడు. ఒకనాఁడు రంభ నిజనాథుఁడగు నలకూబరుని యొద్దకుఁ బోవుచుండెను. త్రోవలో రావణుఁడానాతి మిన్న కెదురై తనకోర్కె నాత రుణి కెఱిఁగించెను గాని వానినామె తిరస్కరించెను. కాముకులు ముందువెనుక లరయక చెడుట సాధారణముగదా! అంత వాఁడా యచ్చరలేమను బలాత్కరించెను. రావణుని దురాగతము నలకూబరుని చెవులఁబడెను. ఆతం డంతఁగనలి "ఒల్లని వల్లవాధరలఁ జెఱుప నారావణుఁ డుద్యమించినచో, వానితల వ్రయ్యలగుఁగాక" యని దారుణముగ శపించెను. ఈ శాపభయమున వాఁడు నీదేవిం దాఁకఁడు."

"రామచంద్రా! శోకపావకుని వివేక సలిలముల నార్పుము. శోకము సుఖముం జెఱుచును. శోకము తేజము నడఁచును గాన దాలిమిఁదాల్పుము. దేవా! వయస్యభావమున నేను హితము పలుకుచున్నాఁడనేకాని, యుపదేశింపనే నెంతవాఁడను! రామచంద్రా! శోకముమాని నన్ను సమ్మానింపుము. సీతాదేవిని వెదకుభారము నాపైనిడికొని నీకు ముదముం గూర్తునని యీపాటికే మనవిచేసికొని యుంటిఁగదా!" యని సుగ్రీవుఁడు మృదుమధురముగాఁ బలికెను.

శ్రీరాముఁ డా యూఱడింపులకు సుగ్రీవుఁగౌఁగిలించుకొని "రవితనూజా ! నీహితవచనములు నావంత నంతమొం

పించినవి. నామనము కలఁక తేఱినది. నీవంటి ప్రాణబంధుని నేనంటి హితోప దేష్టను నేనీఁకఁగానను. ధనధాన్యములను! భోగభాగ్యములను, ప్రాణమానములను విడిచియైన మిత్రుని కార్యమును జక్కఁజేయుట సఖ్యవిధముగదా! ఆపత్కాలమున నుపకరించినవాఁడే మిత్రుఁడనం జనును. భానుతనయా నీవాంఛితమేమి? ఏవెరవుననైన, నేనద్దాని నెఱవేర్చి, నీకానందముం గూర్చెద" నని యభయమిచ్చెను.

రఘువరుని యభయ ప్రదానమునకుఁ గపికులాధీశుఁడు సంతోషాంతరంగుఁడై

"కం. తారాధిపవదనన్ రుమ
　　నారమణిన్ రాజ్యమున్ ధనముఁగొనె నాదు
　　ర్వారుఁడగువాలిఁ జంపుట
　　కోరిక యిది సమ్మినందుకున్ ఫలమధిపా."

అని కేలుదోయి ఫాలమున గీలించి ప్రార్థించెను. అందులకు రాఘవుఁ డాతనియెడఁ బ్రసన్నుఁడై

"తే—గీ. జగతినుపకృతి మిత్రలక్షణ మపకృతి
　　శత్రులక్షణములుఁ గాన సాధుచరిత
　　చెలఁగినీపత్ని నపహరించినదురాత్ము
　　వాలినివధింతు నిక్కంబు వలదుశంక."

అనిశపథ మొనరించెను.

రామచంద్రుఁ డమోఘవచనుఁడని యందఱకుఁదెలి

యును. కపులు హర్షించిరి. హనుమంతుఁ డధికసంతోష మొందెను. ఆభక్తవరుని నేత్రము లానందబాష్పములఁ గురియుచుండెను. "రఘుస్వామీ! నీతోడి చెలిమి రుద్రేంద్రులకు సైతము దుర్లభమైయుండ, రవినందనుని పుణ్యముసంజేసి యాతనికది యబ్బినది. దేవా! నీవుభక్తవిధేయుఁడ వనుట కిదియొక నిదర్శనముకదా! రఘువీరులారా! లెండు. తియ్యని పండ్లనుదిని యిుందుక విశ్రమించుఁ" డని యాకపిశేఖరుఁడు వేఁడికొనెను. హనుమ వేఁడికోలు నంగీకరించి రామ లక్ష్మణు లాతనివెంటఁ బోయిరి. సుగ్రీవాదులు వెంబడించిరి.

ఆఱవప్రకరణము.

వైరానుకథనము.

ఆనాఁడు ఋశ్యమూకాద్రిపై నానందమారుతము వీఁచుచుండెను. జనాను రంజకుఁడగు ప్రభుని సుఖదుఃఖముల యందుఁ బ్రజలు పాల్గొనుట సామాన్యముగదా. ఎల్లర మోముదమ్ములు సంతోషమున వికసించియుండెను. రామ సుగ్రీవమైత్రి కెల్లరు మోదమందియుండిరి.

ఋశ్యమూకమునకుఁ జుట్టుపట్లనుండు ఋషులకు రా

మాగమనమును సుగ్రీవమైత్రియు, శ్రీరామశపథమును దెలిసెను. తోడనే వారు మోక్షసామ్రాజ్యమబ్బినట్లు తలంచి, శ్రీరామ సందర్శనమున కేతెంచిరి. రాముఁడు మునులరాక నాలకించి వారిఁగదియ నెదురేగెను. పరమపావనులగు నా మునివరులకు మ్రొక్కి రామచంద్రుఁడు వారిని బవిత్రాసనములఁ గూర్చుండఁజేసెను. హనుమదాదు లొకయెడ నాసీనులైరి రాముఁ డంతమోమునఁ జిఱునగవు జిలుకొత్త యా సంయమీంద్రులం గాంచి " ఓమునిచంద్రులారా! మీకుఁ గుశలమా? మీశిష్యులకు శుభమా? మీతపములు నిరంతరాయములుగ సాగుచున్నవి గదా?" యని యాదరముతో నడిగెను.

ఋషీంద్రులందులకు " రామభద్రా! దేవాదిదేవుఁడవగు నీవుండ, మాకు శుభముల కేమికొదువ దేవా! నీవు రామరూపమున నవనిపై నవతరించిన రమాకాంతుఁడవుగదా! ఖలశిక్షకు, సాధురక్షకుఁ బ్రతియుగమునఁ బుట్టుచుందువు. దేవా! ఇప్పుడు రావణాసురుఁ డజేయుఁడై మాతపమును గొనసాగనీయుట లేదు. వానినుండి యీదీనులఁగావు " మని రామపరబ్రహ్మమును బ్రార్థించి పూజించిరి.

రఘువరుఁడు వారిప్రార్థనలకు ముదితుఁడై " యోసంయమీంద్రులారా! దిగులొందకుఁడు. రావణాది దుష్టదానవుల బీఁచమడఁచి మీయిడుములఁ దొలఁగించెద. యథేచ్ఛఁ

బాం" డని పలికెను. ఋషులు రాఘవేంద్రుని యభయవాక్యములవిని సంతుష్టులై తిరిగి నిజాశ్రమములకుఁ బోయిరి.

రామచంద్రుని యాశ్రిత వత్సలత్వమునకు సుగ్రీవుఁడు సంతోషించుచు "రఘునాయకా! నీవు లోకనాయకుఁడవు. నీదయకు మేరయున్నదా! భక్తచింతామణీ! నీకరుణ యనంతముకదా" యని స్తుతించెను.

రామ:— కపివరా! నీవు సజ్జనుఁడవు. స్నేహపాత్రుఁడవటులయ్యును, నీకీ కష్టములు తప్పినవికావు. ఇందులకుఁ గారణమేమి? మీయన్నదమ్ముల జన్మవృత్తాంతమెట్టిది? వాలికిని నీకును జెల్మిపోయి పగగలిగిన హేతువెయ్యది?

సుగ్రీ:— దేవా! పూర్వము బంగారుకొండపై బ్రహ్మదేవుఁడు తపముసేయుచుండెను. ఒకనాఁ డాతనికన్నులనుండి తారక యోగమహిమచే నశ్రులురలెను. తోడనే వాని నాతఁడు దోసిటఁబట్టెను. అంతనందుండి యొకవానరుఁ డుదయించెను. పితామహుఁడు వింతనంది, వానికి ఋక్షవిరజుఁడని పేరిడి, యడవియందలి కాయగసురులఁదిని బ్రదుకుచుండుమని చెప్పెను. వనాంతరంబుల సంచరించు నాయాదిమవానరుఁ డొకనాఁ డుత్తరశృంగము కడకుఁబోయెను. అచటనొకకొలను వికసిత వారిజాతములతో నిండియుండెను. అందలిసలిలము లతినిర్మలములై యమృతముం బోలియుండెను. వానరుఁ డాకాసారమునందు దిగి జలములఁగ్రోలుచుండ నాతనికా

నీటఁ దననీడయగపడెను. వెంటనేవాఁడు సహజజడబుద్ధితో వానిఁబట్టనెంచి యాసరసిలో నుఱికెను గాని యాతండెవ్వ రిం గానక గట్టునకెక్కెను. చోద్యమేమందును. ఎక్కుటయే తడవుగా, నాతం డొకచక్కని యువతియయ్యెను. అప్పటికి సాయంకాలమగుచుండెను. కమలజుఁగొల్చి యత్తెరువునఁ జను చున్న సురనాథుఁడును, శ్రమ నపనయించుకొన నేగుచుండు సూర్యుఁడు నాచెలువనుగాంచిరి. ఆచెలువ చెలువము వారి కాళ్ళకు బందాలయ్యెను. ఇంద్రార్కుల కాతరుణి యందలి మరు లధికమయ్యెను. సూర్యతేజము నిర్గమించి యాకోమలి కంఠముపైఁబడెను. అందుదయించినందున నేను సుగ్రీవుఁడ నైతిని. ఇంద్రుని తేజ మాతరుణి తలపైఁబడి వాలముకడకుజా ఱెను. అందుఁబుట్టినవాఁడు వాలి యయ్యెను. అంత వారు నిజాత్మజుల దీవించిపోయిరి.

ఆ జలజాక్షి దిన శేషమంతయు నచటనే యుండెను. సూర్యోదయమగుసరి కంతయు నామె మరల వనాటమూర్తి యయ్యెను. కుమారులు కూడ వానరులైరి. ఈ విచిత్ర పరి వర్తనము ఋక్షవిరజున కర్థమైనదికాదు. ఆతఁ డాకుఱ్ఱలఁ దీసి కొని కమలజు కడకేగెను. కథనంతయువిని బ్రహ్మ " కుమా రా, వీరిని నీవు కంటివి. వీరితోఁధరకేగి కపికోటుల కధినాయ కుఁడవై సుఖించుము " మని యానతిచ్చెను. ఋక్షవిరజుఁడు

విధియానతి మాళిఁ దాల్చి, "జనకా, ఆసరస్సునవమునిగిన నతివ రూపము రానేల? వేగినయంతనే పోనేల" యనియడిగెను.

బ్రహ్మ:— కుమారా, ఆసరసియందుఁ దొల్లి పార్వతీ దేవి వయస్యలతో జలకేళిసల్పుచుండెను. అప్పుడు కుచ్ఛితులగు రక్కసులు కొందఱు కాముకులై జలములఁ జొచ్చుచుండిరి. దాక్షాయణి దానినెఱింగి "ఇందుఁ జొచ్చిన పురుషులింతులౌదురుగాక" యని కినుకమెయి శపించెను. నేనదివిని యామెను శాపమోక్షము ననుగ్రహింపుమంటిని. ఆదేవి నామనవి నాలించి "ఆయాఁడు రూపమొకనాఁడు మాత్రముండునుగాక" యని యనుగ్రహించెను.

ఋక్షవిరజుండంత మమ్ముఁగొని కిష్కింధకుఁబోయి యచట రాజై యుండెను. ఇట్లు పెక్కేండ్లు రాజ్యమేలిన మాతండ్రి వృద్ధుఁడై మాయన్నకు వాలికిఁ బట్టముఁగట్టి, నన్ను యువరాజుగా నియమించి తపోవనమునకుఁ బోయెను.

రఘుపుంగవు లావానర సోదరుల జన్మవృత్తాంతమున కబ్బురపడి "ఔను. ప్రాచీనులదివ్యచారిత్రములు వినసొంపులై మహిమాస్పదములై యుండు" ననిరి.

సుగ్రీవు:— ఓరామస్వామీ! మేముకాలక్రమముగ నవయౌవనులమైతిమి. మేమొకనాఁడు దేవతలచేఁ బిలువంబడి పాలసముద్రముం జిలుకఁ బోయితిమి. ఆదృశ్య మన్చుతమైయుండెను. మందరముకవ్వమయ్యెను. వాసుకి త్రాడయ్యెను. సు

రలు, ఉరగులు, సిద్ధులు సాధ్యులుఁగూడ మమ్ముఁజేరిరి. దాని యం దంత గరళముద్భవిల్లి లోకము నెల్లఁ గాల్పసాగెను. తోడనే హరుఁ డద్దానిఁ గబళించెను. మహిమోపేతములగు వస్తువులు పెక్కులం దుదయించెను. వారివారి కోర్కెలఁ బట్టి వారు వా రాయావస్తువులఁదీసికొనిరి. కవిరాజు జ్యేష్ఠాదేవిని గైకొనెను. వివిధ మృగములను వివిధదిక్పతులు వాహనములుగాఁ బరిగ్రహించిరి. మహనీయ సౌభాగ్యములతోనొప్పు లక్ష్మిని నారాయణుఁడు తనకాంతగా వరించెను. కల్పవృక్షము, కామధేనువు, చింతామణి సురలవెంట దివికింబోయెను. తారయను తరుణిని మాయన్నకును, రుమయను రమణిని నాకునిచ్చిరి. మేము నిజపత్నులతోఁ గిష్కింధకేతెంచి స్నేహముననుంటిమి.

ఇట్లుండ నొకనాఁడు దుందుభి యనుదానవుఁడు క్రొవ్వి వాలిని జివ్వకుఁ జీఱ నాతఁ డాదానవుని పీఁచమడఁచి వాని కాయమును గాలనెగఁజిమ్మెను. అదిపోయి మతంగాశ్రమమునఁబడ నామహర్షి కనలి యాకొండనెక్కిన వాలియు నాతని యనుచరులును జచ్చునట్లు శపించెను. రామచంద్రా! ఆశాప బలమున నేనిచట నిశ్చింతతో నున్నాఁడను.

దుందుభికి మాయావియను పుత్త్రుఁడొకఁడు కలఁడు. వాఁడు తండ్రిచావునాలించి పగతీర్చుకొననెంచి, వాలిపైకి వచ్చెను. మేమిద్దఱమును వానిఁదాఁకితిమి. పిఱికిపందయగు నాదనుజుఁడు మమ్ముఁజూచి పాఱసాగెను. మేము వానివెంట

నంటితిమి. ఆదైత్యుఁ డంతలో నొక ధరణీవివరమునఁబడి మాయమయ్యెను. నన్నుబయట నుండ నియమించి మాయన్న లోనికిఁ బోయెను. నేనుగూడఁ బోవనెంచితిఁగాని, భ్రాతృశాసనము నాకడ్డుతగిలెను. ఇట్లొకయేడాదియయ్యెను. అంతఁ గొంతకాలమునకు గుహానుండి నెత్తురు పాఱ . మొదలిడెను. లోనుండి యసురాట్టహాసములు వినవచ్చుచుండెను. వాఁడు మాయన్నఁజంపి నాపైకివచ్చుచున్నాఁడని నేనుభీతిల్లి, ద్వారమునకడ్డముగా నొకశైలశిఖరము నుంచి, శోక వారాశిసీఁదుచుఁ గిష్కింధకేతెంచి మాయన్నకుఁ దిలోదకములు విడిచితిని. అంత నమాత్యులు రాజులేనిరాజ్య మరాజకముపాలౌనని చెప్పి నాకుఁ బట్టాభిషేక మొనరించిరి. అచటవాలి యానిశాటుఁజంపి పట్టణముఁజేరి నన్నుఁగృతఘ్నుఁడనిదూరి రాజ్యభ్రష్టునిఁజేసి నాదారఁజెఱపెట్టి యీకష్టాటవులఁద్రోసెను. నాఁటిసుత యీ హనుమంతుఁడు, నీలుఁడు, నలుఁడు, తారుఁడు మున్నగు వానర వరులు నాకుఁ బెట్టనికోటలైయుండ, నిట నదృష్ట భానునెదురుచూచుచు నేఁడు రవివంశమణిని సందర్శింపఁగంటిని. ఓదేవా! నేఁడు నాకు సుదినము. నీయభయవచనము నాసిలుగులఁ దొలఁచివైచినది. నేనుధన్యుఁడనైతిని.

నీలుఁడు వినతాంజలియై " రామచంద్రా! ధర్మమును ధర్మము పరిరక్షించును. అధర్మము నధర్మమే ధ్వంస మొనరించును. అధర్మమున కభ్యుదయము బుద్బుదప్రాయము. పాపా

త్ముని చెలిమి పతితునోనరించును. ధర్మాత్ముని చెలిమి ధన్యుం గావించును! రఘువరా! యీవానర నాయకుఁడు పుణ్యముల పోగు. పలికిబొంకనివాఁడు. బ్రతికిచెడినవాఁడు కాన నౌదార్యసంపన్నుఁడు. సిలుగులఁజిక్కియుండుస్వామి కుపకరించిన వాఁడే సేవకుఁడనఁజెల్లును. మేమీవానరస్వామిని మంచి కాలమునందును, చెడ్డకాలమునందును నొక్కరీతిగాఁ గొలుచుచున్నారము. మాసేవయంతయు నొకయెత్తును, యీ కపికుంజరుఁడు పవమానసుతుని సేవ యొకయెత్తుగా నున్నదని మామనవి. యిట్టి దీనమందారుని, యిట్టి సచివశేఖరుని, యిట్టిప రాక్రమవంతుని మఱికానము రామభూవరా!

" క. ఇనసుతుకడ నితఁడున్నాఁ
డనియెఱిఁగియె వాలికొంతయళుకుచునుండున్
దనకేమి యితఁడు గలఁడని
యినసుతుఁడును వెఱవకుండు నింద్రసుతునకున్ "

అని విన్నవించెను రామలక్ష్మణు లెదమెచ్చి మంద హాసమొనరించి హనుమంతుని సమ్మానించిరి.

ఏఁడవ ప్రకరణము.

ప్రథమయుద్ధము.

సుగ్రీ:—రామచంద్రా. నీవు సర్వవేత్తవు. నీకుఁదెలి

యని ధర్మములు లేవు. విజయాభిలాషి తన బలమునకన్న నెదిరి బలము మిన్నయని యెన్నుచు విజయోపాయముల నెమకుచుండc జనునుగదా? వాలి మహాబలవంతుcడు కాన దుర్జయుcడు, వానిపరాక్రమము నాలకింపుము.

ఉ. నాలుగువారిరాసులొకనాcట నెత్రిమ్మరివచ్చుc గ్రమ్మఱన్
శైలములెత్తి కందుకము చందముగా నెగవైచి నేలకున్
వ్రాలcగనీకపట్టు సజవంబుగ నేcగినc ద్రెళ్లు దిక్కరుల్
వాలియజేయుc డాజిగెలువంగ సురాసురులోపరాతనిన్.

రామచంద్రా! పూర్వము గోలభుcడను గంధర్వ రాజొకcడుండెను. వాcడతిబలశాలి. వాcడాజికాంక్షియై వాలి పైకివచ్చెను. వాలి వానితో రేయింబవళ్ళు ఘోరముగాcబోరి కూలనేసెను. పరాక్రమోపేతులగు యక్షరాక్షసు లెందఱో వాలివలన జీవములcబాసిరి. రామభద్రా! మున్ను వాలి తూలమువోలె మీటిన దుందుభి కళేబరము యోజనదూర మెగిరి వచ్చి యిచ్చటcబడినదని చెప్పితినిగదా! అల్లదే! దానిc జూడుము. ఆయేcడుతాళ్ళ నవలోకింపుము. వాలివాని నన్నింటి నొక్కటిగాcగూడcబట్టి వానియాకులc ద్రుంచు మగcటిమిcగల దిట్ట. వాసవాదులుసైత మందొక్కదాని నైనc గదల్పcజాలరు. రఘుపుంగవా! వాలి విక్రమాదులు తేటపడుటకై యింతగాc జెప్పితిని. ఇcక వాని నేగతిcజంపెదవో నీకే యెఱుక.

శంకితుcడగు సుగ్రీవుని పలుకులకు లక్ష్మణుcడు "వానర

నాయకా యెట్టికర్మంబును రాముఁడొనరించిన వాలినాతఁడు చంపఁగలఁడని నీవునమ్మెద ” వని యడిగెను.

సుగ్రీ:—దేవా! దోర్బలధనుఁడగు వాలికి వెఱచి యీ గిరికూటమెక్కి కంటికిఁగూర్కు లేక దినమొకయేఁడుగాఁ గడపుచున్నాఁడ, మహాత్మా! రామచంద్రా! నీవు మిత్రవత్సలుఁడవు మహాధనుర్ధరుఁడవు. ఆవాలి పరాక్రమాదులు చాల కాలమునుండి నేనెఱిఁగియున్నాఁడ నీవిక్రమాదులు నా కింతదనుకఁ దెలియవు. నీవాతనికన్న బలహీనుఁడ వనియు, నీకు భయము పుట్టింపవలయుననియు నామతము గాదు. భృత్యుఁడనైన నన్నుఁ గరుణించి యీ మహిషాసుర శవమును మీటినచో నాసంశయము తొలఁగును.

రామచంద్రుఁ డాతనివాక్యములకు సంతసించెను. ఆ పురుషోత్తముని ముఖారవిందమున మొలకనవ్వుతోఁచెను. వానరేశ్వరా! నాపరాక్రమముఁ బరికింతువుగాక ’ యని రాఘవుఁడు లేచి పాదమున నాకళేబరమునుజిమ్మెను. అది పది యోజనములదూర మెగిరిపోయి యొందోకూలెను. సంతో షాశ్చర్యములు పెనఁగొన. సుగ్రీవాది కపు లట్లే నిలిచిపోయిరి. సుగ్రీవుని సంశయముమాత్రము నిశ్శేషమైనదికాదు. ఆతఁడు దాశరథియెదుటఁ జేతులుకట్టుకొని నిలిచి “రామప్రభూ! మున్నిదుందుభికాయము నెత్తురుచేతను మాంసముచేతను నిండి బరువైయుండెను. ఇప్పుడది యెండి, యెముకలుమాత్రమే మిగిలి

యున్నవి. అట్టిదానిని నీవనాయాసముగఁ దన్నఁగలిగితివి. ఈ కార్యముచేతనే వాలియెక్కుడో నీవేయెక్కుడో నిర్ణయింప నాకు బుద్ధిచాలకున్నది రఘూత్తమా! ఆతాళంబులేఁడింటి నొకకోల గాఁడిపోనేసితివేని నీలావు వాలిలావున కెక్కుడని నమ్మెదను. నీబలము నాశ్రయించి భయముదక్కియుండెదను. రామభద్రా! ఈసప్తతాళములఁ గొట్టఁగల శూరుఁడు వాలి పాలిటి యముఁడని, మరుత్తుఁడనుముని మును నాకుఁ జెప్పి యున్నాఁ” డని విన్నవించెను.

సుగ్రీవుని సంశయముఁ బాపనెంచి రఘువీరుఁ డల్లన నగి, విల్లుఁబూని మోపెట్టి యొకబాణమును విడిచెను. ఆశర మాయేఁడుతాళ్ళను రావణాదిశాత్రవుల యాంద్రతాళ్ళసైత మిల్లేతెగునను చందమునఁ దునిమి మరలి రఘురాముదొసఁ జొచ్చెను. ఫెళఫెళారావములు నింగిమ్రోయ నాచెట్లన్నియు నేలఁగూలెను. సుగ్రీవాది కపులు కొయ్యబొమ్మలవలె నట్లే నిలిచియుండిరి. ఆకసమున నింతలో శబ్దమయ్యెను. అచటి వారెల్లరు నింగిఁజూచిరి. అచట నొకవిమానము నిలిచియుం డెను. అది సౌందర్యకాంతుల నెగఁజిమ్ముచుఁ గనులకు మిఱు మిట్లుగొలుపుచుండెను. దానియందొక దేవకాంతయుండెను. ఆసుందరాంగి యచటనుండియే రఘురామున కంజలి ఘటించి “ పరమేశ్వరా! రమారమణా! రామచంద్రా! నేనుగరుణావతి యను దివ్యాంగనను. సురపతికొలువున నుండుదానను. ఒక

నాఁడు నేను దేవసభకుఁబోవుచుండ దూర్వాసమహాముని నా కెదురయ్యెను. నేనాయతికి నమస్కరింపనెంచితిఁగాని యంతలో నాపైఁట గాలి విసరున కించుకతొలఁగెను. నేను సవరించు కొనునంతలో నాసంయమి దాటిపోయెను. నేనవినయవతినని యామునిక్రుద్ధుఁడై 'యోసీ కరుణావతీ! సౌందర్యగర్వమున నీవు మమ్ము వలపింపఁజూచుచున్నావుగా! మాబోఁటి యతీంద్రు లనిన మీబోఁటి బోఁటులకు లెక్కలేకున్నదిగా! ఓసీ! యీ యపరాధమునకు ఫలముగా నీవు ఋశ్యమూకాద్రిపై సప్తతాళ రూపమునఁ బుట్టుదువుగాక" యని శపించెను. అందులకు నాయుల్లము జల్లుమనెను. అట్లే నేనాఋషీంద్రుని పాదములఁ జాపకట్టుగాఁబడి "యోమహాత్మా! నేనీ తప్పిదమును బుద్ధి పూర్వకముగాఁ జేసినదానఁగాను. కాన నన్నుమన్నించి కృపఁ జూడు" మని వేఁడుకొంటిని. అంత మునీంద్రుఁడు శాంతించి "యోకరుణావతీ! నావాక్యమమోఘము. ప్రస్తుతము భూలో కమునఁ బాపము ప్రబలియున్నది. మరల ధర్మమును స్థాపించి యధర్మమును రూపుమాపుటకై శ్రీమన్నారాయణుఁడు దశ రథసూతియై ధరఁబుట్టనున్నాఁడు. ఆపురుషోత్తముఁ డొకా నొకకారణమున శాపవశమున సప్తతాళములైయుండు నిన్నుఁ దెగనేసి, నీకు శాపమోక్ష మనుగ్రహించు నిఁకఁబొమ్మని యనుగ్రహించెను. దేవదేవా! దీనవత్సలుఁడవగు నీకతన ధన్య నైతిని. ఇఁకనాకు సెల" వని తిరోధానమొందెను.

రామచంద్రుఁ డంత లేనగవు మోమునఁదోప నర్కజా నీవిపుడు కిష్కింధకుఁబోయి వాలినాలమునకుఁ బిలువుము, మేముగూడ నీవెంటవచ్చెదము. వానినొకకోలఁ గూలనేసి, నీరాజ్యరమను రుమను నీకొప్పగింతును పొమ్మని " నుడివెను. సుగ్రీవుఁడు సీతాకాంతునకుఁ బ్రణమిల్లి లేచి పరుగుపరుగునఁ గిష్కింధకుఁబోయెను. హనుమదాదులుకూడ నాతని వెంబడించిరి. సుగ్రీవుని సింహనాదము లాలకించి, పౌరులు బెగ్గడిల్లిరి. వాలి వానివినుటయే తడవుగాఁ గనుంగొనల నిప్పుకలు నెఱయ " నీవీనాఁటి కొకపోటుబంటవైతివటరా! నిన్నుఁగట్టఁ ద్రాళ్ళను నీవే తెచ్చికొంటివి యుండు " మని బీరములాడుచు సుగ్రీవుఁ దాఁకెను. రవిసుతుఁ డించుకయేని వెనుదీయక " ఓరీ! దురాత్మా! నీపాపము పండినదిరమ్మని " యాతని దూరుచుండెను. ఇప్పు డొండొరులు కలియఁబడిరి. కొండలు కొండలు డీకొనునట్లు వారు పోరుచుండిరి. వారి యార్పులకు నింగిపగులునట్లుండెను. క్రమక్రమముగ వారియొడళ్ళు పూచిన మోదుగులయ్యెను.

రాఘవుఁడు తమ్మునితో నచటికిఁ జెంగటనుండు చెట్టు చాఁటున నిలిచి కోదండమున సాయకముఁబూన్చి, విడుచుటకై నిండదివిచెను. రాఘవున కేమియుఁ దెలిసినదికాదు. పూన్చిన బాణమునట్లే నిల్పెను. ఏమిచిత్రమిది? వారిలో సుగ్రీవుఁడెవఁడు? వాలియెవఁడు? " ఆహా! నాశరమమోఘమైనది! ఈయన్న

దమ్ములు రూపమునందుఁగాని, వయసునందుగాని, వేషభాషల యందుఁగాని భేదమొక్కింతయైనఁ గనఁబడుటలేదు. సుగ్రీవు నేర్పఱచుట కించుకయైన వీలులేకున్నది.'' యని సంశయ మొంది రాఘవుఁడెత్తిన విల్లు నల్లేదించెను.

సుగ్రీవుఁడు వెనుకంజవేయక వాలితోఁ బోరుచుండెను గాని యాతఁడు పెద్దకాలము నిలువఁజాలకుండెను. మాటి మాటి కాతఁడు రామబాణముకొఱకుఁ జెట్టుచాయలఁ జూచు చుండెను. ఆతని సర్వాంగకములు పటుత్వము చెడుచుండెను. శరీరమంతయు రక్తసిక్తమయ్యెను. ఇఁకనాతఁ డేమాత్రముగాని నిలువనోపక వెనుకకుఁదిరిగి తోఁక ముడుచుకొని రేఁగులు తంగేళ్ళుగఁ బ్రాకుచుఁ బరుగెత్తసాగెను. చెక్కుచెదఱక ప్రాణములతో ఋశ్యమూకముఁజేరువఱ కాతఁడు వెనుదిరిగి చూచినవాఁడుకాఁడు. రోషావేశమున వాలి వానిఁదరిమెఁ గాని సుగ్రీవుఁడు చిక్కఁడయ్యెను. ఆతఁడు చేజాఱిపోయి నంతనే వాలి వ్రేల్గఱచుచు "బ్రతికిపోయితివి నీయదృష్టము మంచిదిపో" యని వెనుకకుఁ గిష్కింధకుఁబోయెను. హను మదాదులును రామలక్ష్మణులును మెల్లగా ఋశ్యమూకము నకుఁ బోసాగిరి.

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

సుగ్రీవ పరాజయము.

నాఁటిపోరాటమున సుగ్రీవునియొడలు గుల్లలతిత్తియ య్యెను. ఆతం డప్పుడు ఋశ్యమూకాద్రిపై నొకచెట్టునీడఁ గూర్చుండి యుండెను. ఆకీశోత్తముని మానసాబ్ధియందు భయంకరమగు తుపాను గొట్టుచుండెను. శోకరోషము లాతని యెదఁ బెనఁగు లాడుచుండెను. నయనము లశ్రుజలముచే నిండియుండెను. "అకటకటా! కుడిచికూర్చుండలేక యందని పండ్ల కఱ్ఱులుసాచినందులకుఁ దగినఫలమందితిని. ఔరౌరా! పచ్చనిదంతయుఁ బైడియని నమ్మిన నావంటి మూర్ఖునకుఁ దగిన శాస్తియైనది. ఆరాముఁ డఱచేత వైకుంఠమునుజూపి నన్నుద్ధరించునట్లు మాటనిచ్చి కడకు నన్నుమోసము సేయుట నాగ్రహచార మనుకొనవలయుఁగదా! ఛీఛీ! మానమెన్నఁడోపోయినను పాడుప్రాణములుమాత్ర మింకను దేహమును వదలకున్నవి." యని యాతఁడు వెతనొందుచుండెను.

ఇంతలోనచటికి హనుమదాది ప్రధాను లరుదెంచిరి. వారలఁగాంచినతోడనే యాతనికిఁ బుండుపై ముల్లు గ్రుచ్చిన ట్లయ్యెను. "పావనీ! నీపరువీనాఁడు బయటఁబడినది. నీమాటలకు మోసపోయితిని. నలుసును నగముచేసి, సామాన్య

మానవుఁడగు రామునకు దేవత్వముఁగల్పించి నాకనుమఱగించితి ” వనిసుగ్రీవుఁడు నిష్ఠురాలాపములాడెను. శోకవ్యాకులుఁడగు సూర్యనందనుని కఠినోక్తులకు సామీరి కోపపడలేదు. “ ఓవానరోత్తమా! ఆరామభద్రుఁడు ప్రతినఁ బాలింపకుండుటకేదియో గొప్పకారణ ముండియుండును. ఆలములోన నోడమికి, మేలిమికైన బొంకమికి మెచ్చినచో వృథగామికి రామనరపాలున కతఁడేసాటి. ఆరాముఁడు న్యాయపరుఁడు ధర్మవత్సలుఁడు. మిత్రరంజకుఁడు. ఆమహామహునిదివ్య లీలల నీవు వినియుండలేదా! ఆతఁడు కౌశికుయజ్ఞముఁగాచిన జయశాలి. అహల్యఁబ్రోచినఘనుఁడు. కాకాసురుని తప్పుఁగాఁచిన సదయుఁడు. శబరిని సంరక్షించిన చల్లనిరాజు. నిన్ననుగ్రహించిన మేటి; దయాభూషణుఁడు. ప్రపంచమంతయు బంటుపోలమ్మగ నెదురులేని ధీరుఁ డారాముఁడు. ఓవనాటవరా! రాముఁడు సుగుణాభి రాముఁడు. ప్రజలకట్టి ప్రభువు, సేవకులకట్టిస్వామి, శరణార్థులకట్టి శరణ్యుఁడు,యాచకులకట్టిదాత,పదునాల్గు భువనముల మఱి లేఁ” డని యాంజనేయుఁ డాతనినూఱడించెను.

పవమానసుతుని వాక్యములు సుగ్రీవునిచెవుల సుధ చిందినట్లుండెను. ఆతనికి సుంతయూఱటకలిగెను. “ ఓపావనీ! నీమాటలుచల్లగనున్నవి. నీపలుకులు నాయుల్లమును బల్లవింపఁజేయుచున్నవి. ఆ రామలక్ష్మణులు వాలి గూఢచారులేమో యని నామది సంశయించుచునేయున్నది. లేకు

న్న నను వాలి చావఁగొట్టుచున్నను వారూరకుండుటకుఁ గార ణమేమికలదు? హనుమంతా! నేఁడు నాయదృష్టము బాగుం డినది. లేకున్న నీపాటి కంతకాలయమునఁ బాతకాపై యుం డెడివాఁడ ” నని సుగ్రీవుఁడు దీనముగాఁ బలికెను.

హను:—ఓవనచరోత్తమా! కుశాగ్రబుద్ధివి నీసంశయ ము నాకువింతఁగొలుపుచున్నది. నాయుపదేశమంతయు నీ యెడ వెల్లిఁ గలిపిన చింతపండగుచున్నదేల? దాశరథి దయా వారిధియనియు నాడి తప్పనివాఁడనియు ముందే చెప్పితిని. విష్ణువు రాముఁడై పుట్టెనని తెలియవా? దుష్టుల శిక్షించి, శిష్టులరక్షించి ధర్మము నుద్ధరింప నవతరించిన పరమాత్ముఁ డా రామచంద్రమూర్తియని నీవుగ్రహింపలేదా?

సుగ్రీ:—సరియే. వాలికూడ ధర్మాత్ముఁడని పొరపడి యారఘుస్వామి వాలిపంపున నాపైకివచ్చినాఁడేమో?

హను:—ఆహా! సర్వజ్ఞునకు సైతము ప్రమాదములా! ఏమి నీయజ్ఞానము! వాలితోఁ జెలిమి వాటించినచో రామా వతారమువలని ప్రయోజనమేమికలదు? రావణాదిదుష్టదాన వుల సంహరింప నారాయణుఁడు రాముఁడై పుట్టెను. సీతాప హారణము నిమిత్తమాత్రము. వాలిపరాక్రమాతిశయములు రామునికిదివఱకే తెలియును. శ్రీరాముఁడు వాలితోస్నేహ మొనరించినయెడల వాలియానతిపై రావణుఁడా సీతామహా దేవిని రామునకర్పించి తెలియక చేసినతప్పుని చెంపలువేసి

కొనఁడా! ఇఁకరావణాదిరాక్షసులును వాలివంటి దుర్మార్గు లట్లే చిరంజీవులై యుందురు. జగమంతయు నట్లేవగచుచుం డును. ఇంతమాత్రమున కిందిరావల్లభుఁడు రాముఁడై యేల పుట్టవలెను? సుగ్రీవా! భగవత్సంకల్పములు సంతతశుభ సం ధాయకములని యెంచువాని కెగ్గులేదు.

రఘుపుంగవు లంతలో నచటికి కరుదెంచిరి. హనుమా నుఁడు వారికిఁ బ్రణమిల్లి వారిని సుఖాసీనులఁ జేసెను. దీనుఁ డగు సుగ్రీవుఁడు వంచినతలనెత్తకుండెను. పరాజితుఁడగు నాతనికి రామునిఁ జూడ మొగము చెల్లకుండెను. 'కపీశోత్త మా! నీవు సేమముగఁ దిరిగివచ్చుటయే, మాకుఁ బదివే' లని రాముఁడాతని హెచ్చరించుకొనెను. ఆ ప్రస్తావనచే సుగ్రీవు నకు వేయితేళ్ళు కుట్టి నట్లయ్యెను. ఆపాదమస్తకము చుఱచు ఱ లాడసాగెను. హనుమ యుపదేశము లేమెడకో యెగిరి పోయెను. లజ్జాభరమున రవిసుతుఁడు క్రిందఁజూచుచు "ర ఘుపతీ! నేను నిర్భాగ్యుఁడను. వాలినన్నుఁ జావఁగొట్టక కరు ణించి విడిచినందునఁ దిరిగిరాఁగలిగితిని. నీవుపోయి వాలితోఁ బోరుము నేనువాని నొకకోలఁ గూలనేసెద' నని యభయ మొసంగి, తుదకిట్లు మాటమీఱుట నీవంటి సత్యసంధులకుఁ బాడియా? 'వాలివధ నాచేతఁ గాదని ముందే చెప్పియుండిన నింతకష్టము కాదుగదా! వాలిచే నేఁ జచ్చినపిదప, నీవు వానిఁ జంపియుఁ బ్రయోజనమేమి? నీసత్యమును నీతేజ

మునునమ్మి వాలితోఁ బోరనుంకించితిఁగాని, లేకున్న నాతఁడేడ? నేనేడ? " నని యెల్గుత్తాపడఁ బల్కెను. దుఃఖము మతిని జెఱచునని రామునకుఁ దెలియును. " ఓగిరిచరవరేణ్యా ఇటుసూర్యుడటు పొడిచినఁ బొడుచునేమోకాని, నామాటకు మాత్రము తిరుగుండదనియభయహస్తమిచ్చియు నరికొప్పగించునంత ద్రోహినా నేను!

" క॥ కరచరణనఖముఖాక్షి
స్వరశిరములు నురమునరయ వాలికినీకున్
సరిగాన నమోఘము నా
శరమేయంజాలనైతి సైఁపు, కపీంద్రా! "

శరణార్థియగు నిన్నజ్ఞానవశంబునఁ జంపితినేని, జగంబుల జనఁబులు నామాహాత్మ్యమునుజూచి నవ్వరా! ఓప్లవగేశ్వరా, కడచనిన కార్యమునకు వగవకుము. నీవు మరల ధైర్యముతో వాలిపైకిఁబొమ్ము. నేనపుడు వానిఁ గూల్చెద. నీవు సుగ్రీవుఁడవని నాకుఁ దెలియుటకై యేదియేని యడియాలము దాల్పుము. నీకిది సమ్మతమా? " యని రాముఁ డాతని నడిగెను.

సుగ్రీవుఁ డందులకు " రఘుపుంగవా నీకుఁదెలియనిదేమికలదు! నీసంకల్పములు మీఱ నేనెంతవాఁడను. వాలి మరలనాతోఁ బోరాడరాఁడేమోయని నాసందియము చచ్చినపాముఁ జంపుట శౌర్యలక్షణముకాదని యాతఁ డుదాసీనుఁడైయుండుఁ గాఁబోలు" నని విన్నవించెను.

రాఘవుఁ డాతని పలుకుల కలరుచు "కపీంద్రా! శూరులు శత్రుగర్జనల సైఁపరు. వాలియధికశూరుఁడు. నీ వీరాలాపములు వానిని బైటికిలాగును. ఇఁక దీపమును జేరిన దోమకు జీవమెక్కడిది! వాలిఁ బొలియించి, నీచే వానర రాజ్యమేలింతు" నని ధైర్యముచెప్పి "సౌమిత్రీ! ఈకొండ నెత్తమున గజపుష్పియను తీఁగె బాగుగాఁ బుష్పించియున్నది. దానిఁదెచ్చి యీకపీంద్రుని కంఠమునఁగట్టు"మనెను. రామానుజుఁడట్లే లతఁగొనివచ్చి సుగ్రీవు నరుతఁగట్టెను. పుష్పమాలఁ దాల్చిన ప్లవగేంద్రుఁడు నక్షత్రమాలావృతుఁడగు చంద్రుని వలెఁ బ్రకాశింపసాగెను. "దేవా! ధన్యుఁడ" నని రామ లక్ష్మణులకుఁ బ్రణమిల్లెను. 'విజయోస్తు'ని వారు దీవించిరి.

తారప్రబోధము.

మధ్యాహ్నము నాలుగుఘంటలైనది; కిష్కింధాపుర వీథులయందుఁ బ్రజలు గుంపులుకూడియుండిరి. అవిగో నక్షత్రములు! అవిగోనక్షత్రము లని యొకరి కొకరు గగనమునఁ జూపించుచుండిరి. ఆకసమునఁ బగలు నక్షత్రము లగపడుట

యందఱకుఁ జోద్యమైయుండెను; ఈ ప్రకృతి విచిత్రమునకు వారు తలకొక తీరున మాటలాడుచుండిరి.

ఒకఁడు:—ఆకాశమున సూర్యుఁడున్నాఁడు. అప్పటికిని నక్షత్రములున్నవి. ఇదేమివింత?

ఇంకొకఁడు:—అవును నాకు నిన్నటికిఁ దొంబది యేండ్లునిండినవి, పుట్టినప్పటినుండియు నేనిట్టి విచిత్రమును గని విని యుండలేదు.

వేఱొకఁడు:—నిన్న రాత్రి పన్నెండు ఘంటలప్పుడు నేను భగవన్నామ స్మరణ మొనరించుచుంటిని, అప్పు డాకాశ మున నింద్ర ధనుస్సగపడినది. అదేమిచిత్రము?

ఇంకొకఁడు:—అదియునిట్టిదే. నేనును జూచితినిగాని చెప్పుటకు మఱచితి.

మఱియొకఁడు.—ఈప్రకృతి చిత్రములు దుర్నిమిత్తము లని నాయభిప్రాయము. పూర్వము పరశురాముఁడు క్షత్రి యుల నిరువదియొక్కమారు చించిచెండాడెనని మీరు విని యుందురు; ఆబ్రహ్మచారి తమరాజ్యమునకు వచ్చుటకు ముం దిట్టి దుశ్శకునము లాక్షత్రియుల కగుచుండెనఁట! ఈవిషయము మన రాజపురోహితుఁడు నీలకంఠచ్యవనులు చెప్పినారు.

వేఱొకఁడు:—మనరాజుగారి కీసంగతిఁ జెప్పినమేలు.

మఱియొకఁడు:— మంచివాఁడవు! నిన్నుఁగట్టుటకు త్రాళ్లను నీవే తెచ్చికొందువా?

ఇంతలోఁ 'దొలఁగు తొలఁగు' మని యిరువురు రాజభటులు వచ్చిరి. వారిఁజూచి యాప్రజాసమూహము రెండు పాయలయ్యెను. 'వాఁడుగో! రాజ పురోహితుఁడు నీలకంఠ చ్యవనులు రాజాజ్ఞయైనది కాఁబోలు సభకుఁబోవుచున్నాఁ' డని జను లనుకొనుచుండిరి. నీలకంఠ చ్యవనులు కొలువుకూటమునకుఁ బోయెను. వానరాధిపుఁడు వాలి సింహాసనస్థుఁడై యాతనికొఱ కెదురు చూచుచుండెను. చ్యవనులఁ జూచి వాలి యాతనికిఁ బ్రణమిల్లి "విప్రోత్తమా! ఈవిచిత్రములకర్థమేమి? రెండుమూఁడునాళ్లుగా బీదకలలువచ్చుచున్నవి.

నీల:—దేవా! ఈదుర్నిమిత్తములు రాజ్యాధీశుఁ డాఁకునని శాస్త్రములఁ జెప్పఁబడియున్నది. పగలునక్షత్రములగపడుటయు, రాత్రిల నింద్రధనస్సుపుట్టుటయు, రాజునకమంగళకరములని గర్గమహర్షి చెప్పియున్నాఁడు. దానికిఁ దోడు దుస్స్వప్నములు వచ్చుచున్నవని మీరనుచున్నారు.

వాలి:—అవును. వీటికిఁ బరిహారములులేవా?

నీల:—ఉన్నవి దేవా! పెద్దవాఁడును, చూపుమందగించినది, రాత్రిఁ జమువఁజాలను, ప్రొద్దున శాస్త్రములఁజూచి విధానమును విన్నవింతును.

వాలి:—మంచిది! ఈనాఁటి కిఁకఁ గొలువు చాలింతము.

అప్పటికి సాయంకాలమయ్యెను. రక్తాంగుఁడగు భానుఁడు గుభాలునఁ బశ్చిమాంబుధిఁగూలెను; భ్రాతృమరణము

నను వాపోవుచున్నవో యనఁ బతంగములు కొలకొలఁ గూయుచుండెను. వాలి నేరుగాఁ దారయగు తారకడకుఁ బోయెను. పాపము పతిప్రాణయగుతార యాదుశ్శకునముల నంతకుముందే వినియుండెను. ఆమె వాలికెఱఁగి "ప్రాణే శ్వరా! మిమ్ములఁ జూచినపిదప నామనో వ్యాకుల మణఁగిన" దని కంటఁదడిపెట్టుకొనెను. వాలి యాకాంతను దగ్గఱకుఁజేర్చి చెక్కిలినొక్కుచు "బేలా! ఈభయమేల? మీరు స్త్రీలు సహజ భీరువులు, అడుగడుగునకు దిగులొందుచుందురు. ఈ యపశకునములకుఁ దగిన పరిహారముల కేపానరింతములెమ్ము. నీవు నాయర్ధాంగివికదా! నీవు సుకృతాత్మవు, నీవొనరించు దేవ పూజలు, ధర్మములు నాకురక్షలై యుండును. గాన బెగడొందకుము. కాంతామణీ యావజ్జీవము నీవు సుమంగ లివై యుందువని యొక జోస్యుఁడు మున్నొకసారి చెప్పియుండ లేదా! దాని ప్రకారము నీమంగళసూత్రము......

"తెగినది తెగినది దేవా! తెగిన" దని యొక భటుఁ డఱచుచు వచ్చి వాలి నభ్యంతరపెట్టెను

వాలిరోషమున కంతములేకపోయెను. కాలాంతకుని వలె నాతఁడు కనలసాగెను. 'పలుగాకీ యేమిరానీపేలుడు? ఆయమంగళమేమిరా?' యనిగద్దించెను.

తార యావాక్యమును గూర్చిపలుకుకొని 'హా' యని

మూర్ఛిల్లెను. వాలియామె కుపచరించుచు 'నేమి తెగినదిరా మూర్ఖా!' యని యాభటుని మరల గద్దించెను.

భటుఁడు గడగడలాడుచు "దేవా! ఏమని విన్నవింతును! ఎన్నఁడెఱుగనివింత.........

'ఉపోద్ఘాతము విడువుమురా మూర్ఖుఁడా!'

"మన కొలువుకూటమునందలి విజయధ్వజము పెనుగాలికిఁదెగి నేలఁగూలిన" దని యాభటుఁడు విన్నవించెను. తార కొంత తెప్పరిల్లి "నాథా! యమంగళము శాంతించుఁగాక" యని కన్నీరు బొటబొటఁ గ్రిందఁబడుచుండఁ జెప్పలేక చెప్పెను; భటుఁడు వెడలిపోయెను. వాలి మానసాంబుధి కల్లోలమై యుండెను. "ఏమి యీయమంగళ పరంపరలు! నాయికా యేల దురపిల్లెదవు? మాటలకే మీరింతగా దిగులు చెందిన నిఁక మేము చేఁతలకెంతగా భయపడవలయును? ఒకవేళ వచ్చిన యాపదలు ప్రాణులకుఁగాక పాదపములకావచ్చును. సానఁబట్టిన మాణిక్యము వన్నెకెక్కునట్లు, కష్టాటవులఁబడిన ప్రాణికోటులు కృతార్థులగుచుందురు. ఇది రహస్యము. ఇఁక దిగులేల?" యని వాలియామె ననునయించెను.

తార లేచికూర్చుండి "నాథా! నామానస మెందులకో కీడును శంకించుచున్నది. రానున్న మేలుకీడులకు ధృతియు భీతియుఁ గలుగుచుండుఁగదా!.........

"ఎవరికి? మీవంటి యబలల" కని వాలి యామాట నందుకొనెను.

భీతాత్మయగుతార గాలికిఁదూలుతీఁగెవోలె వణఁకు చుండెను. ఆనాతి నోటమాటరాకుండెను. "నాథా! యటువిను మటువినుము కాలమేఘము గర్జించుచున్న" దని యామె యున్నట్లుండి యనెను. వాలి యాశబ్దమునువినెను. 'ఎక్కడి దీసింహనాదము? ఎక్కడిదీ వీరాలాపములు?......వాలి నేత్రములఁ గెంజాయరంజిల్లుచుండెను. ఆతని కోపమున కం తము లేకపోయెను. 'ఓహో! మరల మగవానివలె వచ్చితి వటరా?' యని వాలి ఱివ్వున బయలుదేఱెను. తార కంతయు నర్థమయ్యెను. మరల సుగ్రీవుఁడరుదెంచి, వాలి నాజికిఁ జీరు చున్నాఁడని యామె గ్రహించెను. తోడనే యామె యాతని కడ్డతగిలి యాతనిఁ గౌగలించుకొని "ప్రాణవల్లభా! నా హితా లాపము లాలకింపుము. ఔఁగాము లాలోచింపక నీవిపుడు రవి సుతునిపైకిఁ బోకుము. ఇంతలో మించినదేమికలదు? ఈ రేయి పగతుని తెలిఁగెల్ల నెఱిఁగి యుదయమున నెదిరింపవచ్చును. నాథా! యొకటి యోచింపుము. ప్రాణార్తుఁడై పాఱిపోయిన సుగ్రీవుఁడు మరల నెట్లురాఁగలిగెను? దీనికిఁ గారణమేమి? ఎవఁడో యసహాయశూరుఁడొకఁడు సుగ్రీవునకుఁ దోడ్డైయుండి నందప్పు యాతఁడిట్టి దిట్టతనాన యుద్ధమునకు వచ్చియుండ" నెనెను.

వాలి:—(నవ్వుచు) ఓసివెఱ్ఱిదానా! ఏమి నీబేలతనము! మూషికములు వేయియైన నొకమార్జాలము నేమిసేయఁగలవు? పిఱికిపందలగు సుగ్రీవునివంటివారు వేయిమందియైన నాయట్టి వీరశేఖరు నేమిసేయఁగలరు?

తార:—మనయంగదుఁ డొకవార్తను వేగులవారివలన విని నాకెఱింగించి యున్నాఁడు. రవిసుతునకు హితమొనర్పఁ బూని ఋశ్యమూకమున కిద్దఱువీరు లరుదెంచియున్నారు, వారు రామలక్ష్మణులు, అయోధ్యాధిపసుతులు; వారు దుర్జయులు. రామచంద్రుఁడు నిన్ను ... అయ్యో! నోరాడకున్నది-తర్వాత సుగ్రీవునకుఁ బట్టముకట్ట మాటనిచ్చియున్నాఁడఁట. ప్రాణేశ్వరా! యిఁక నినసుతుఁడు నీకుఁ దలఁకఁడు.

వాలి:—(చిఱునవ్వుతో) అయిన జీవితేశ్వరీ! నీవిపుడు విన్నవింపఁదలచిన విషయమేమి?

తార:—నాథా! అజేయుఁడగు రఘురామునితోఁ బగఁ గొనుట, నిద్రించు మృత్యువును దట్టిలేపుట వంటిదని నా మనవి. దేవా! బలవద్విరోధ మాత్మనాశంకరముగదా! నీ యనుజునితోడి వైరమువీడుము. యౌవరాజ్యమున కాతనిఁ బట్టముకట్టుము. రాముప్రాపుననుండు రవిసుతు నోడింప నింద్రాదులైనఁజాలరు. నాథా! ఆరామచంద్రుఁడు శరణార్థి రక్షకుఁడు. పోయి యామహాత్ముని చెలిమివడయుము.

వాలి:—తరుణీ నాహితైషిణివై నీవుచెప్పినమాటలు

నాకుఁ బ్రియమునిందినవి కాని నీపలుకులు శూరమ్మన్యునకు హితములుకాని, నాయట్టి సహజశూరున కవినచ్చవు. ఆరవి సుతుఁడు దిక్కుమాలి యొరుల శరణనియెఁగాక నాకేమి పట్టినది? వాఁడొక పోటుబంటువోలె మరల నరుదెంచి నన్నుఁ బోరునకుఁ బురికొల్పుచుండ నటువోక వానిబీరముల సహించియుండుటకు నేనేమి పిఱికిపందనా? రామామణీ! యొకవిషయమును గమనింపవైతివి.

"క. రామున కేనపరాధం
బేమియుఁగావింప నాకునింతయు నలుగం
డామహితాత్ముఁడు సుగుణో
ద్దాముఁడు సద్ధర్మవిదుఁడు తలఁకకుమబలా."

శాత్రవుఁడు పైకొనివచ్చుచుండ, బిరుదఱి తొలఁగుట కంటె మరణము మేలుగదా! ఓమానవతీ! పోయివచ్చెద.

వాలి.—యాతన్వంగిని కౌఁగలించుకొని 'ప్రేయసీ! సెలవా?' యని యడిగెను. తార నాథునకుఁ బ్రదక్షిణించి 'దేవా! నీకు విజయమగుఁగాక' యని గద్గదికతోఁ బలికెను.

———:(o):———

పదియవ ప్రకరణము.

వాలివధ. 1

వాలి యట్లతిరయమునఁ బురము నిర్గమించి సుగ్రీవుని వెదక సాగెను. కాలఁడచిన పన్నగమువోలె నాతఁ డూర్పులుపుచ్చుచుండెను. 'ఎక్కడనున్నాఁడవురా?' యని యాతఁడు గర్జించుచుండెను. సుగ్రీవుఁ జూచినవెంటనే వాలి 'మరలఁ బోరికివచ్చితివఁటరా?' యని యఱచి నడుమునఁ జేలముబిగించి 'రమ్మా నీయాయు వీదెబ్బతోసరి రమ్మని' యాతని డాసెను రవితనయుఁడు వెనుదీయక "దురాత్మా! నీకుఁ గాలము తీరినది ర"మ్మనిముందంజవేసెను. వారిద్దఱిప్పుడు బాహా బాహిఁ బెనఁగసాగిరి. ఒకరినొకరు పిడికిళ్ళఁ గ్రుద్దుచుండిరి. ఱాలరువ్వుచుండిరి చెట్లఁగొట్టుచుండిరి వారిదేహములు నెత్తుటఁ దొప్పదోఁగుచుండెను. క్రమక్రమముగ శక్రసుతునకు బలముహెచ్చుచుండ రవిసుతునకు క్షీణించుచుండెను. సుగ్రీవుబలదర్పములు సన్నగిలుచున్నవని చెట్టుచాటునఁ గార్ముకపాణియైయుండు రాఘవుఁడు గ్రహించెను. 'ఇఁక వాలిఁ గూల్పకున్న సుగ్రీవుఁడు కూలు' నని రాముఁడనుకొని యమోఘాస్త్రము నొకదానిని వింట సంధించి వాలిపైఁ బరఁగించెను, ఆశరము వాసవివక్షమునఁ బిడుగుకైవడి నాటెను. తోడనేవాలి 'హా' యని బిడుగడచిన కొండవోలెఁ గ్రిందఁగూలెను. సుగ్రీవుఁ డ

ళ్లై నిలిచిపోయెను. విజయశీలియగు నాతని ముఖాంబుజ మా నందభాసురమైయుండెను. పుణ్యాంతమున సురపురమునుండి భువికివ్రాలిన యయాతివోలెఁ గ్రిందఁబడియుండు వాలియొద్ద కు రామలక్ష్మణులరుదెంచిరి. రామసందర్శనమున వాలిని దుః ఖరోషావమానములు పైకొనెను.

"ఓరాఘువేంద్రా! నీవు ధర్మవేదివని ప్రసిద్ధికెక్కి-యు న్నావు. ఇట్టివాఁడవని తెలియుటంజేసియే నేను నిశ్శంకతో సుగ్రీవుఁ దాఁకితిని రామా!

క. వీరునితోమార్కొ-ని ప్రతి
వీరుఁడనై పోరుచుండ వెనుకనొదిఁగి ని
ష్కా-రణముగ వంచించి వి
దారింపఁగ నీకురాజ ధర్మంబగునే?

'ఆరాముఁడు సత్యవ్రతుఁడు. సుగ్రీవున కామహాత్ము నితోడున్నది. నిన్నాతఁడు వంచనమునైనఁ జంపు' నని నాదే వియెఱుఁగఁ జెప్పిన, 'నామహాత్ముఁడు ధర్మపరుఁడు. నన్నేల వధించు?' నని తలఁచివచ్చితిని. యోరామనృపాలా! రాజధ ర్మవిదుఁడవు నీవు బోయక్రియవర్తింతువని నేదలఁపలేదు. ఉత్తమ వంశ్యుఁడవు నీవు పాలకప్పునుండు పాషాణమవైతి వేల? ఔనౌను పాలఁ బెరిగినను వేము విషముమానునా? కులముప్రధానమా గుణములేకుండిన.

"ఓరఘురామా! మేము వనచరులము. మీరు మానవ

వులరు మేము కందమూలములు, కాయగసరులుతిని బ్రదుకు వారము. మీరురాజాన్నముఁదినువారు కాన మనకు వైరము నకుఁ గారణమెక్కడిది? లోకమునఁ గామినీకాంచనములు వైరకారణములు. దీన నెద్దానినాశించి నన్నుఁ బొలియించితివి."

"దాశరథీ! కోతినగు నన్నేలచంపితివి? నామాంసము నీకుఁ దినరానిదికదా! నాచర్మము నీయట్టిధార్మికులు మెంయుఁ దాల్పరానిదిగదా! అట్టినన్నువధింప నీకేమి విషముపోసితిని? ఓరఘుపతీ! కాలమాసన్నమగుటంజేసి నాదారపలుకుల లెక్క సేయకవచ్చి యిట నీకోలఁగూలితిని. వంచనచే నన్నుఁగూల్చితివిగాక! ఎదుటనిల్చి యనిసల్ప నీచేనగునా? ఓరాఘవా! నీ రాజనీతి యేయేటఁ గలిసినది? నీచతురత యెంతు వలసపోయినది? ఆపదితలల పురుఁగును రావణునిమడియింప నీపెడత్రోవఁ బట్టితివేల? రవిసుతునితో నెయ్యమొనరించి యీ వెనుక నన్నుఁజంపి తర్వాత రావణుఁజంపుటయీ యిదెట్టి రాజనీతి? నాతో నొక్కమాటఁ జెప్పియుండిన నారావణుఁ జెవులుపట్టి కొనితెచ్చి నీకాళ్ళవైవనా? నీదేవినిప్పించి యుండనా రామా! ఇట్లు దూడగడ్డిని గోయుటకు డెంకాయచెట్టు నెక్కితివేల? "

"సుగ్రీవుఁడు వానికై వాఁడు నాప్రాణముల హరించుటలో నొకించుక ధర్మమున్నది. వాఁడు నాదాయాది, దాయాది చావఁగోరుట ప్రసిద్ధము కాని నీకిందేమి సంబంధమున్నది."

వాలి యంత మాటలాడఁజాలకపోయెను. బాణవేదన

నాతఁ డోరువఁజాలక యుండెను. బలహీనతచే నాతని కన్నుల
మబ్బులుగ్రమ్ముచుండెను. వాలియురుతనుండు హేమమాల
వాలిశరీరము రామబాణ మివి యొండొంటినిమించి శోభిల్లు
చుండెను. తెప్పవ్రాల్పక రాముప్రత్యుత్తరము నాతఁడట్లే నిరీ
క్షించుచుండెను. పరుషములైనను, శూరోచితములగు వానర
నాయకుని మాటలను రామచంద్రుఁ డింతసేపుగా శ్రద్ధతో
నాలకించుచుండెను.

"ఓవనాటవరా! ధర్మాధర్మముల రూపమెట్టిదో యె
ఱుంగని నీవు నన్నిట్లు నిందించుటయందు వింతయేమియును
లేదు. నీవు వానరుఁడవు. నీకుఁ జపలతసహజము. ఇఁకఁ బెద్ద
లరీతి నీకెట్లు తెలియఁ గలదు? సాంతముగ నామాటలవిని
శాంతిఁబొందుము."

"జలధిగిరి సహితమగు నీయిల యిక్ష్వాకులది. పశు
పక్షి మానవులను సముయమరసి కావను, దండింపను వారికధి
కారమున్నది. ఈధరిత్రి నిపుడు మాభరతుఁడేలుచున్నాఁడు.
ఆతని యాదేశాను సారము మేమిపుడు ధర్మరక్షణార్థము ధర
యెల్లఁదిరుగుచున్నారము. దుష్టశిక్షణమే ధర్మరక్షణము. ఇఁక
నీవో పాపాత్ముఁడవు. అధర్మపరుఁడవు కామాంధుఁడవు.
ఓయీ! తమ్ముని, శిష్యుని, తనకుఁ బుట్టిన పుత్రులని భావిం
పవలయును! సుగ్రీవుఁడు నీతమ్ముఁడుగదా! అట్టిసజ్జనుని రాజ్య
భ్రష్టుఁజేసితివి. కామమున నాతనిపత్నిఁ జెఱఁబట్టితివి. ఇట్టి

నీవు దండనార్హుఁడవుకావా? తోఁడఁబుట్టువును గూఁతును త
మ్ముని భార్యను గామించువాఁడు వధ్యుఁడని మానులనిరి. నీనే
రముల కీదండనము శాస్త్రసమ్మతము. రాజుదుర్జనుల దండింప
వలయుఁగాన నిన్నువధించితిని. ”

“ ఓయీ! మఱియొకమాట! వహ్నిసాక్షికముగ సుగ్రీ
వునితో సఖ్యమొనరించి నిన్నుఁబరిమార్చి యాతనికిఁ బట్టము
కట్టునట్లు మాటనిచ్చితిని ప్రతిజ్ఞఁ బాలించుట ధర్మవిరోధ
మెట్లగును? నామిత్రునకు నీవు శత్రుఁడవు కాన నాకును నీవు
శత్రుఁడవు. నిన్నుఁ బరిమార్పకున్న నాకు మిత్రద్రోహము
వాటిల్లును కాన నిష్కారణముగ నిన్నుఁ జంపియుండలేదు.
ఓయీ! నీ వపరాధివి నేను రాజప్రతినిధిని నాచేమడిసిన నీకుఁ
బుణ్యలోకమబ్బును. జను లఘములొనరించియు రాజశిక్షితు
లై సురలోకమున కేగుదురని యెఱుంగవా? ఇఁక నపరాధుల
ను విడిచిపుచ్చురాజును నిరపరాధులఁ బట్టు రాజును నరక
కూపమునఁ దప్పక కూలుదురు. ”

“ ఓహరివరా! రాజులకు వేటవిహితము. నీవు వనచ
రుఁడవు. అందును దుష్టుఁడవు. దుష్టమృగములు నిద్రించుచు
న్నను, ఏమఱియున్నను తెలివితోనున్నను లేకున్నను, పొంచి
యో ముంగలనిల్చియో యెట్టులో యొకరీతి వాటిఁగడతేర్చు
ట రాజధర్మము. ఓకపీశా! వేల్పులు ధాత్రియందు రాజవేష
ములఁ జరించుచుందురు. నీతప్పును నీవెఱుంగక నీవొందినదం

డనమునకు వారినిదూరి పాపము మూటఁగట్టుకొనకుము. ఇంతయుఁ దెలిసితివా? ” యని రామచంద్రుఁ డాతనికిఁ దెలియం జెప్పెను.

సుధాసమానములును చాతుర్యకలితములును ధర్మసహితములునగు రామచంద్రుని సమాధానముల నాలకించి వాలి సంతసించెను. దూషణభావమంతరించి భూషణభావమాతని మదినంకురించెను. ఆవానరోత్తముఁడు నమ్రుఁడై “ రామప్రభూ! మూఢాత్ముఁడనై నిన్ననరాని మాటలంటిని శరవేదన నోరువఁజాలక నిన్ను దూరితిని రామచంద్రా! నన్నుఁగరుణింపుము. నారాయణుఁడవగు నీబాణమునాకు సద్గతిఁ బ్రసాదించినది ” యని బలహీనతచేఁ గన్నులు మూసికొనెను.

పదునొకండవ ప్రకరణము.

వాలివధ

వాలివధ యంతలో నంతట వ్యాపించెను. తార కావార్త తెలిసినంతనే మొదలుతఱిగిన మహీజమువలె నట్లే నేలఁగూలి మూర్ఛిల్లెను. పాపము బాలుఁ డంగదుఁడు దిక్కుమాలి

పెద్దపెట్టున నేడువసాగెను. రాజభటులు దారిఁ జూపఁ దార పిచ్చిదానివోలె రణరంగమున కరుదెంచెను. 'ఏఁడీ! నాప్రాణేశ్వరుఁ డేఁడీ? నా పెన్నిధానమని వాపోవుచు నామె గుండెలు మోదుకొనుచుండెను. కురులు తెంపుకొనుచుండెను. ఆమెదుఃఖము దుస్సహమైయుండెను. కన్నీరు కాల్వలు గట్టి పాఱుచుండెను. నెత్తుటఁ దొప్పఁదోఁగుచుఁ గ్రిందఁబడియుండు వాలి యాకాంతకంటఁబడెను. తోడనే యామెచాపకట్టుగా నాతనిపైనివాలి, "హా వల్లభా! హా వానరేశ్వరా! అయ్యో మనోహరా! వీఁడుగో నీయంగదుఁడు నీకన్నకుమారుఁడు నీగారాబుపట్టి యకటా! నాథా! యనుజు నన్యాయముగాఁ బురమువెడలఁ జేసినందుల కిదిశిక్షకాఁబోలు! తమ్ముని భార్యను దెగువమెయిఁ జెఱచినందుల కిది దండన కాఁబోలు!" నని విలపించుచుండెను.

ఒకయెడఁ జింతాముద్రితుఁడై నిలిచియుండు సుగ్రీవుని గాంచినతోడనే యామెయొడలుమండెను. "ఓఁఋక్షతనయా! మీయన్నంజంపితివెనదికదా! ఇఁకనిదిగో నాగొంతుఁ గూడ గోసి, యీబాలుఁ డంగదునికుతుక నులిమి వానర రాజ్యర మను నీరుమను నిరాటంకముగ నేలుకొనుము. సుగ్రీవా! నీకన్ను లిప్పుడు చల్లఁబడినవా?" యనియామె నిష్ఠురోక్తులాడెను.

చెట్టుక్రింద నిలిచియుండు రాఘవు లామెకంటఁబడిరి. ఆమెకోపమున కంతములేకపోయెను. "రామా! నిష్కారణ

ముగ నాపతి నేలచంపితివి? యాతఁడు నీకేమి విషముపోసెను? మహాత్ములగువారు వనితలను వనచరులను జంపుదురా? ఇది దోషమని నీవెఱుంగకుండుట నాయభాగ్య మనుకొనవల యును. ఓనరనాయకా! బొగ్గులకొఱకు సురమహీజమును గాల్చువారుందురా? నీ సుగుణపుంజమంతయు ధరణిజతోఁ బోయెఁగాఁబోలు! ఓరఘువరా! నీవు నాపతి నకారణముగఁ జంపి నామంగళసూత్రమును ద్రెంపితివి. నాచిన్నియంగదునిఁ దండ్రిలేనిబిడ్డఁజేసితివి! ఈపాపము నిన్నుఁ దగులక మానునను కొంటివా? నేను బతివ్రతను నాశాపము నీకుఁ దగులక పోదు. నీవిప్పు డాలింగోల్పడి వగలం బొగులుచున్నాఁడవు రావణుని వధించి నీవు సీతఁదోడ్కొని వచ్చిన నామె నీకడఁ బెద్దకాలము నిలువక భూమిఁజొచ్చి పోవుగాక! నాకు భర్తృ వియోగము కలుగునట్లు, నీకు భార్యావియోగము కలుగుం గాక!" యని యామె శపించెను.

శాపవాక్యముల నాలించి సౌమిత్రి రౌద్రుఁడయ్యెను. ఏలొకో, యారాజకుమారుని చేయి విల్లుపైవ్రాలెను. క్రుద్ధుఁడగు తమ్ముని రాముఁడుచూచి యాతని చేయిఁబట్టుకొని "సౌమిత్రీ! వనితలనా వధించుట యిది యేమిషని?" యనెను గాని రామానుజుఁడు శాంతింబొందక "యన్నా! యాధూర్త రాలినోటికి బుద్ధిఁజెప్పెద సెలవిమ్మని" పలికెను. రామచంద్రుఁడు తమ్ముని వారించుచు "తమ్ముఁడా! దూరమాలోచిం

వుము పతివ్రతలఁజెనక బ్రహ్మాదులైనఁజాలరు. త్రిమూర్తి స్వరూపుఁడగు మార్తాండుఁడు సైతము వారలకు వెఱచుననన నిఁక మనమెంతవారము? పతివ్రతల శాపము రామబాణము కంటె రామానుజుశరముకంటె దారుణమైనదని యెఱుంగు" మని యాతని శాంతపఱచెను.

భార్యాపుత్రుల రోదనముచే వాలికొకింత తెలివి వచ్చెను. ఆతనిగుండె నీరయ్యెను. బాష్పాంబువుల నాతని మోము దొప్పదోఁగుచుండెను. తిన్ననిమెలుంగున నాతఁడు తనరాణింగాంచి "దేవీ! దుఃఖింపకుము. ఈవిధమున నా నొసట వ్రాసియుండ సుధాసమానములగు నీహితోక్తులు నాయెడ విషతుల్యములగుటలో వింతయేమున్నది? ఓ రామ భద్రా యిటురమ్ము. ఈచిన్నవాఁడు నాతనయుఁడు. పుడమిఁ బెట్టిన మణియెందువిడచినఁ బక్షి తన్నుకొనిపోవునని చిన్ననాఁటి నుండి వీనిఁ గంటిని ఱెప్పవోలె సాఁకుచుంటిని. నేను నీశర మున వ్రాలినందుల కింతయైనఁ జింతింపను, నాతారకొఱకుఁ దపింపను గాని వీనికొఱకు మాత్రము వగచుచున్నాను. ఓ కారుణ్యనిధీ! నీవు నాసుతుశోకముడిపి, వీని రక్షింపవేడెదను. ఓభానుజా యిటురమ్ము! తమ్ముయ్యా! నాతప్పులు సైరింపుము. ఇఁక నీవు వానరరాజ్యమున కధినాథుఁడవై నీతమ్మపత్నిని రుమ నేలుకొనుచుఁ జిరంజీవివై యుండుము. నాకుమారు నంగదుని యావరాజ్యమునకుఁ బట్టముగట్టుము. తమ్ముయ్యా! యిదిగో

వాలిం జంపుటయగు " నని తార కన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చుచు వారల ననేకరీతుల బతిమాలుచుండెను.

అందఱును తోలిబొమ్మలరీతి నట్లే నిలిచియుండిరి. రవిసుతుని కన్నులబాష్పజలములు గ్రమ్ముచుండెను. అతఁ డట్లే యేడ్చుచుండెను. ధనము పాపిష్ఠిదికదా? సోదరవధచే నాతని వ్యధదుర్భరమైయుండెను. పాడురాజ్యమునాశించి కొండంత యన్నను జేతులారఁ జంపితినిగదా? యనిత్యములగు భోగముల నాశించి లోకాతీతుఁడగు సోదరుని మట్టుపెట్టితిఁగదా యనుతలంపా వానరేశ్వరునిమదిఁ గలఁచుచుండెను. ప్రపంచమంతయు నాతనికిఁ బాడై కన్పట్టసాగెను. అతం డంత రామునకుఁ బ్రణమిల్లి " యోరఘుస్వామీ! నీవు మాటనిలుపుకొంటివి చెప్పినయట్లునాకుఁ బ్లవంగరాజ్యమును బ్రసాదించితివికాని వాలిపడుటయుఁ దారబిట్టడలుటయు నంగదుఁ డధిక శోకార్తిఁ దూలుటయుఁజూచి నామనంబిపుడు రాజ్యసుఖముల నొల్లకున్నది యోరామచంద్రా! సిరికిగా నెంతపాపమొనరించితిని నాయన్న లేని సురపదమైననాకువలదు. సోదరుని రుధిరమున నెఱ్ఱగానుండు సింహాసనము నేనుగూర్చుండఁజాల. తొంటిపగిది ఋశ్యమూకముఁజేరి కాయగసరులఁ దినుచు మునివృత్తిమై నుండెద ఓరామప్రభూ! యీవరము నాకనుగ్రహింపు. " మనెను.

తార పరిదేవనములకు నంగదుని రోదనములకు సుగ్రీవుని విలాపములకు రాముఁడు కన్నీటి నాఁపుకొనఁజాలక ‘ స

మీరీ! వీరి నూఱడింపు ' మని హనుమంతునితో నాతఁ డనె
ను. హనుమంతుఁడు రాఘవునానతి " నోతారామహాదేవీ;
యోకీశాధిపా! పుట్టినజీవుఁడు చచ్చుట నిక్కము. బుద్బుద
ప్రాయమగు నీకాయమున వివేకులు మమత నుంచరు. ఇంత
కు నీకపిసార్వభౌముఁడు పుణ్యాత్ముఁడు. రామబాణమున హ
తుఁడై యీతఁడు స్వారాజ్యముఁ జూఱఁగొనెను. పగవాఁడై
నను మూర్ఖచిత్తుఁడైనను పాపాత్ముఁడైన నవసాన సమయము
నఁ బరమేశ్వరు నొక్కమారు సంస్మరించినంత మాత్రమున
మోక్షపదవినందునన నిఁక నాపరమేశ్వరుఁడగు శ్రీరామపర
బ్రహ్మము సాన్నిధ్యమునఁ బ్రాణములు వాసిన యీవానర
నాయకుం డెంత పుణ్యాత్ముఁడో కదా? కాన వగపుఁదక్కుఁ "
మని బోధించెను. సుధాసమానములగు పావని సరసవాక్యము
లచే వారికొకింత యూఱటజనించెను.

ప్రాజ్ఞులగు తారాసుగ్రీవులు హనుమ యుపదేశమునకు
సంతృప్తులైనందులకు రామభద్రుఁడు ముదమందుచు " రవిపు
త్రా! యిఁక నాలస్యమేల? వాలికగ్నిసంస్కారములొనరించి
ప్రేతవిధు లాచరింపుము. భానునందనా! ఈబాలిశత్వమువిడి
చి, శీఘ్రముగా సర్వకార్యములు నిర్వర్తింపు. " మనిచెప్పెను.

పండ్రెండవ ప్రకరణము.

సుగ్రీవ పట్టాభిషేకము.

నేఁడే సుదినము సుగ్రీవపట్టాభిషేక మహోత్సవము నేఁడే జరుగనున్నది వానరులకు తీఱికయనుమాటలేదు. ఎల్లరు పట్టాభిషేకసన్నాహములఁ దవిలియుండిరి. తమతమ నిలయములలంకరించి గృహమేధు లాత్మానందమును బ్రకటించుచుండిరి. గృహిణులు గృహాంగణములను ముత్యాల ముగ్గులచే నలంకరించి వానికిఁ దమలేనవ్వులచే శోభఁగలిగించుచుండిరి. రాజమార్గమంతయుఁ దోరణావళులతోడను పతాకశ్రేణులతోడను విరాజిల్లుచుండెను. మార్గమంతయుఁ జిలుకరింపఁబడిన పన్నీరు సువాసనలు గుబాళించుచుండెను. సుగ్రీవపట్టాభిషేకము దమయింటి పెండ్లిగా నెంచి పౌరులు మేళతాళముల మునిఁగియుండిరి. ఎచ్చటఁగాంచిన మంగళధ్వానములే- ఎక్కడవిన్కించిన సంగీతరావములే- ఎందవలోకించినను విజయశబ్దములే

జనులు వీధులయందు గుంపులుగట్టి రామసుగ్రీవమైత్రిని వాలివధను దాశరథుల లోకాతీత చారిత్రమును గథలుగాఁ జెప్పుకొనుచుండిరి. కలిమిలేములు కావడికుండలనుటకు సుగ్రీవచారిత్రమే నిదర్శనమని వారువాకొనుచుండిరి. పట్టాభిషేకమునకు శుభముహూర్తము సమీపించుచుండెను. రాజనగరునందు మంగళవాద్యములు మిన్నంటి మ్రోగుచుండెను. ముహూర్తమిదియేకాఁబోలు జయజయసుగ్రీవమహారాజా!

యని పౌరు లుత్సాహమున నఱచిరి.

ఇంతలో సింహద్వారమునుండి మహోత్సవము బయలు దేఱెను. 'సుగ్రీవమహారాజు సచివసమేతముగా ఋశ్యమూకమునకు రఘుపుంగవులం దోడ్కొనిరా నేగుచున్నాఁడు. దారి తీయుఁడు తొలఁగి నిలువుఁ' డని వారిలో మేధావు లనుచుండిరి. అనుచుండఁగనే యుత్సవము వారిని సంమీపించెను. పట్టపుటేనుఁగుపై వానరస్వామియగు సుగ్రీవుఁడు చతురమతియగు సామీరితోఁగూర్చుండియుండెను. ఆవెనుక వారివారి యోగ్యతల ననుసరించి కపిముఖ్యు లుచితవాహనములపై వచ్చుచుండిరి. అందఱ మోములు దమ్ము లానంద వికసితములై యుండెను.

ఇట్లామహోత్సవము నగరమును నిర్గమించిపోయెను. ఋశ్యమూకమూలముఁ జేరినంతనే సుగ్రీవాదులు వాహనము లుదిగిరి. అందఱును పాదచారులై కొండనెక్కి రామలక్ష్మణులయొద్దకుఁబోయి వెంటఁదెచ్చిన యుపాయనముల నర్పించి వారలకు నమస్కరించిరి. ఆనంద విరాజితుఁడగురవిసుతుఁగాంచి కృతప్రతిజ్ఞుఁడగు రాముఁడు ముదితుఁడై యాతనిఁ గౌఁగిలించుకొని మన్నించెను. వానరనాయకుఁడు పరమానందము డెందమున సందడిగొన మరలమరలఁ బ్రణమిల్లుచు

"ఉ. ఆమఘవాత్మజన్ము నొకయమ్మునదిమ్మనఁగూలనేసి నా
భామిని భూమినిచ్చితివి పల్కును బంతముసంఘటిల్లెనీ

వేమికో అంతలేనికృప నీఋణమేక్రియఁదీర్చుకొందు? నిఁకేమనియందు నీమహిమ? యెవ్వరునీసరి రాఘవేశ్వరా!”

సీతాపతి వానరాధిపుగృతజ్ఞతా బుద్ధికి సంతసించుచు “ ఓవనాటవరా! నీకు శుభంబగుఁగాక. రాజ్యరక్షణమొనరించుకొనుచు సుఖంబుండుము. మేము మాల్యవంతమున వర్షాకాలముఁగడపెదము. అనంతరము సీతాన్వేషణకార్యభారము నీభుజములపై నున్నదిసుమా! ” యనియగ్గించెను.

రాఘవేంద్రుని కృపావిశేషమునకుఁ బవనాత్మజుఁ డుప్పొంగి కరములుమోడ్చి “రామప్రభూ! దుర్లభమగు వానరరాజ్యమును నీయనుగ్రహమున సుగ్రీవుఁ డందఁగలిగెను. ఓభక్తచింతామణీ! నినునమ్మినవానికి నాశమెక్కడిది? నీయానతిపై నిఁకనీతనికిఁ బట్టాభిషేకము కావలసియున్నది. దేవా నీవునుగిష్కింధకువిచ్చేసి సుగ్రీవుని వానరరాజుం జేయు” మని ప్రార్థించెను. అందులకు రామచంద్రుఁడు “పావనీ! నేనుజనకాజ్ఞమెయిఁ బదునాల్గేండ్లు కానలయం దుండవలయును. కాన నేను బట్టణముఁ బ్రవేశించుట యుచితముగాదు. సౌమిత్రి వీరి వెంట నీవు కిష్కింధకుఁబోయి సుగ్రీవునకుఁ బట్టముగట్టి యంగదుని యువరాజుఁజేయు”మని చెప్పెను.

ఆతమ్ముఁ డాయన్నమాట జవదాఁటునా! లక్ష్మణుఁడు లేచెను. రఘురామునకు సుగ్రీవాదులు సాఁగిలఁబడి మ్రొక్కిరి. రాముఁడువారి నాశీర్వదించి వీడ్కొలిపెను.

మంగళవాద్యములు భూనభోంతరాళములు నిండిచెవులఁ జిల్లులు సేయుచుండెను. సుగ్రీవాదులు రామానుజుని వెంటఁ బెట్టుకొని కొలువుకూటమునకుఁ దిరిగిపోయిరి. పట్టాభిషేక మహోత్సవమును జూడ నేతెంచిన పౌరప్రముఖులు సముచితాసనముల నుపవిష్టులైయుండిరి. హేమసింహాసనము వేదికపైఁ దూర్పు మొగముగా నమర్పఁబడియుండెను శుభముహూర్తమునకు సమముగ వానరనాయకుఁడు నిజపత్నియగు రుమతో సింహాపీఠి నాసీనుఁడయ్యెను. పుణ్యనదీ జలములచేఁ బురోహితులు వానరేశ్వరు నభిషేకించిరి. పట్టాభిషిక్తుఁడైన సుగ్రీవునకు హేమదంత మండితమైన ధవళచ్ఛత్రమును బవనాత్మజుఁడు పట్టెను. కనకరత్నమయములగు చామరములను నలుఁడు, తారుఁడు వీవం దొడంగిరి. యువరాజగు నంగదుఁడు సింహాపీఠికిఁ గుడిభాగమున, బంగారు గద్దియపైఁ గూర్చునియుండెను. వల్కలాజినధారియగు రామానుజుఁడొకయెడ నాసీనుఁడయ్యె. సుగ్రీవుఁ డాతనికి నడకువ నమస్కరించెను. 'సర్వేజనా స్సుఖినోభవం' తని భూదేవులు దీవించిరి.

"క. భూపాగ్రణియగు రాముని
పాప్రపునఁ గపిరాజ్యపట్టభద్రుండై చా
రాపరిణతుఁడై కిష్కిం
ధాపట్టణమేలుచుండెఁ దపనజుఁ డెలమిన్"

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః.

0883 - 246 2565
903 246 2565

mohan
PUBLICATIONS

మోహన్ పబ్లికేషన్స్

అజంతా హోటల్ ఎదుట, కోటగుమ్మం, రాజమహేంద్రవరం - 533101.

WWW.MOHANPUBLICATIONS.COM

మావద్ద లభించు గ్రంథములు

1. వ్రతకథలు - పూజలు

1.	శ్రీ వినాయక వ్రతం	వెల రూ.10-00
2.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజా-పుణ్యాహవాచనం	30-00
3.	శ్రీ విఘ్నేశ్వరపూజ (కాణిపాకక్షేత్రమాహాత్మ్యంతో)	10-00
4.	సంకష్టహరచతుర్థి శ్రీమహాగణపతి వ్రతం	30-00
5.	వరలక్ష్మీ వ్రతం	10-00
6.	కేదారేశ్వర వ్రతం	10-00
7.	త్రినాధ వ్రతం(కలర్)	10-00
8.	త్రినాధవ్రతం(సాదా)	5-00
9.	క్షీరాబ్ధి వ్రతం	12-00
10.	మంగళ గౌరీవ్రతం	10-00
11.	వైభవలక్ష్మీ వ్రతం ఫోటో యంత్రంతో	25-00
12.	శ్రీలక్ష్మీ కుబేర వ్రతం (ఫోటో యంత్రంతో)	25-00
13.	కనకమహాలక్ష్మీ వ్రతం (కామేశ్వరీపాటతో)	25-00
14.	సంతోషీమాతా వ్రతం	25-00
15.	ఏడు శనివారాల వ్రతం	25-00
16.	సత్యనారాయణవ్రతం	25-00
17.	శ్రీ సువర్చలాహనుమద్దీక్ష	30-00
18.	శివదీక్ష	10-00
19.	కాత్యాయనీ వ్రతం	20-00
20.	సౌభాగ్య గౌరీవ్రతం	20-00
21.	తిరుప్పావై (ధనుర్మాసవ్రతం)	36-00
22.	స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
23.	స్త్రీలవ్రతకథలుస్థూలాక్షరి (నేదునూరిగంగాధరరావుగారి)	54-00
24.	పెళ్ళి పాటలు - స్త్రీలపాటలు (కామేశ్వరిపాటతో)	36-00
25.	సర్వదేవతా పూజావిధానం	25-00
26.	ఆరువ్రతాలు	30-00
27.	రాహుకాలంలోదుర్గాదేవీపూజా	10-00

ఈ ధరలు నికరముకాదు, ఎప్పటికప్పుడు మారుచుండవచ్చును.

28.	తులసి నిత్యపూజ, తులసీఉపయోగాలు	10-00
29.	శ్రీ చక్ర రహస్య విజ్ఞానమ్	36-00
30.	శ్రీచక్ర పూజావిధానం(పెద్దది)	36-00
31.	లక్ష్మీ - గౌరీ నిత్యపూజ	10-00
32.	శ్రీ సరస్వతీ నిత్యపూజ	10-00
33.	శ్రీ దుర్గానిత్యపూజ	10-00
34.	కాలభైరవ నిత్యపూజ	10-00
35.	శివపూజ	10-00
36.	వీరభద్ర పూజ	10-00
37.	ఆంజనేయ నిత్యపూజ	10-00
38.	నాగేంద్ర స్వామి పూజ	10-00
39.	సుబ్రహ్మణ్య నిత్యపూజ	10-00
40.	రామదేవుని కథ	10-00
41.	శివదేవుని కథ	10-00
42.	లక్ష్మీనరసింహపూజ	10-00
43.	వేంకటేశ్వరపూజ	10-00
44.	బ్రహ్మంగారి నిత్యపూజ	10-00
45.	సూర్య నిత్యపూజ	10-00
46.	నవగ్రహ నిత్యపూజ	10-00
47.	రుక్మిణీ కల్యాణం	25-00
48.	ఉమామహేశ్వర వ్రతం	36-00
49.	శ్రీ కామేశ్వరీ వ్రతం	36-00
50.	16 సోమవారముల వ్రతము	25-00
51.	పార్వతీకల్యాణం	25-00
52.	సహస్రకమలవర్తి వ్రతము	25-00
53.	పంచముఖ ఆంజనేయ పూజావిధానము	36-00
54.	అష్టనాగపూజ	36-00
55.	పూజలు ఎందుకుచేయాలి ?	36-00
56.	ఏ దేవునికి ఏపుష్పాలతో పూజించాలి?	36-00
57.	ఏ దేవునికి ఏప్రసాదం నైవేద్యం పెట్టాలి?	36-00
58.	ఏదేవునికి ఏవిధముగాదీపారాధనచెయ్యాలి?	36-00
59.	ఏదేవునికి ఎన్ని ప్రదక్షిణలుచేయాలి ?	36-00
60.	హనుమద్ వ్రతం	36-00
61.	పంచాయతన పూజ	63-00
62.	28 వ్రతములు	120-00

63.	కలశపూజలు (9ఒకేసారి)	150-00
64.	కలశపూజలు (విడివిడిగా) (ప్రింటులో)	....
65.	హ్రీంకార మహాయజ్ఞం (ప్రింటులో)	....
66.	గోమాత	40-00

2. స్తోత్రాలు-సుప్రభాతములు సహస్రనామములు

1.	శ్రీ లలితా విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తిగారి సంకలనం	45-00
2.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (హిందీ) ,,	50-00
3.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రములు (ఇంగ్లీషు) ,,	50-00
4.	స్థూలాక్షరిలలితావిష్ణుసహస్రనామస్తోత్రములు(పత్రికసైజ్)	99-00
5.	లలితావిష్ణు (కేస్ బైండ్) 1/8 డెమ్మి	63-00
6.	స్థూలాక్షరీ లలితావిష్ణు (క్రౌన్‌సైజు)కేస్‌బైండ్	108-00
7.	సర్వదేవతా స్తోత్రమంజరి	120-00
8.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళిః (63)	24-00
9.	విష్ణుసహస్రనామస్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	25-00
10.	లలితా సహస్రనామ స్తోత్రమ్ (క్రౌన్)	36-00
11.	లలితా సహస్రనామములు	24-00
12.	లక్ష్మీ సహస్రనామములు	24-00
13.	దుర్గా సహస్రనామములు	24-00
14.	ఆంజనేయ సహస్రనామములు	24-00
15.	శివ సహస్రనామములు	24-00
16.	విష్ణు సహస్రనామములు	24-00
17.	గణపతి సహస్రనామములు	24-00
18.	సుబ్రహ్మణ్య సహస్రనామములు	24-00
19.	గాయత్రి సహస్రనామములు	24-00
20.	లలితావిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రాలు	24-00
21.	శ్రీరామా సహస్రనామములు	24-00
22.	సరస్వతి సహస్రనామములు	24-00
23.	సూర్యసహస్రనామములు & ఆదిత్యహృదయం	24-00
24.	శ్రీవేంకటేశ్వరసహస్రనామములు	24-00
25.	మణిద్వీపవర్ణన (పెద్దది)	24-00
26.	సంధ్యావందనం	24-00
27.	మంత్రపుష్పమ్	....
28.	త్రిభాషా హనుమాన్‌చాలీసా	15-00
29.	హనుమాన్ చాలీసా	10-00

30.	మణిద్వీపవర్ణన (పాకెట్)	10-00
31.	ఆరు చాలీసాలు	10-00
32.	శివారాధన (శివస్తోత్రాలు)	10-00
33.	వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం (పాకెట్)	10-00
34.	ఆరుదండకాలు	5-00
35.	వేంకటేశ్వర గోవిందనామములు	5-00
36.	అష్టలక్ష్మీ స్తోత్రమ్ కనకధారాస్తోత్రమ్	10-00
37.	దేవీఖడ్గమాలాస్తోత్రమ్ (మహిషాసురమర్దనీస్తోత్రంతో)	10-00
38.	సుందరకాండ (పాకెట్)	10-00
39.	భగవద్గీత మూలం	27-00
40.	రామరక్షాస్తోత్రమ్	15-00
41.	స్తోత్ర రత్నావళి	36-00
42.	పురాణపండ లలితా-విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
43.	పురాణపండ లలితాసహస్రనామస్తోత్రమ్(మినీ)	10-00
44.	పురాణపండ విష్ణు సహస్రనామస్తోత్రమ్	10-00
45.	పురాణపండ ఆదిత్య హృదయం	10-00
46.	మంత్రపుష్పం (మినీ)	10-00
47.	శివానందలహరి-సౌందర్యలహరి	36-00
48.	కుజదోషం	10-00
49.	కాలసర్ప దోషం	10-00
50.	మీ అప్పులు తీరాలా?	10-00
51.	దృష్టిదోషాలు నివారణ	10-00
52.	పంచసూక్తములు	10-00
53.	సంధ్యావందనం	10-00
54.	రుద్రనమకమ్-చమకమ్	10-00
55.	గాయత్రీమంత్రాలు	10-00
56.	హయగ్రీవ స్తోత్రమాల	10-00
57.	దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమాల	10-00
58.	ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలు - పంచారామాలతో	10-00
59.	శ్రీసూక్తం పురుష సూక్తం	10-00
60.	నవగ్రహస్తోత్రమాల	36-00
61.	మహాన్యాసమ్	36-00
62.	సుందరకాండ గానామృతం	36-00
63.	గోమాతపూజావిధానము	10-00
64.	ఆనందసిద్ధి - 1 శ్రీదేవీ స్తోత్రమాల	108-00

65.	ఆనందసిద్ధి - 2 ఏ సమస్యకు ఏ స్తోత్రమ్ పారాయణచేయాలి	108-00
66.	ఆనందసిద్ధి-3 మానసదేవీ స్తోత్రమాల	108-00
67.	శ్రీ కాలభైరవ రక్షా కవచమ్	63-00
68.	అర్చన	40-00
69.	నిత్యదేవతార్చన	40-00
70.	సర్వదేవతా స్తోత్ర నిధి	99-00
71.	శ్రీచక్ర నవవరణార్చన	63-00
72.	చండీ సప్తశతి పారాయణ క్రమం	99-00
73.	శ్రీదేవి స్తోత్ర రత్నావళి 32 దేవి స్తోత్రాలకు తాత్పర్యంతో	99-00
74.	వనదుర్గా మంత్రానుష్ఠాన క్రమమ్	63-00
75.	శ్రీ కాలభైరవ వ్రతము	63-00

3. శ్రీ సాయి దత్త గ్రంథములు

1.	శ్రీ సాయిబాబా సచ్చరిత్ర	120-00
2.	సంపూర్ణ శ్రీ గురు చరిత్ర	120-00
3.	శ్రీ సాయిఆరాధన-షిర్డివైభవం	120-00
4.	శ్రీ సాయిబాబా జీవిత చరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
5.	శ్రీ గురుచరిత్ర (క్రౌన్)	63-00
6.	నవనాధ చరిత్ర	99-00
7.	శ్రీసాయిచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
8.	శ్రీగురుచరిత్ర (బైండు) ప్రయాణపుపారాయణగ్రంథం	63-00
9.	సత్యదత్తవ్రతం దత్తాత్రేయపూజాకల్పం,సహస్రంతో	30-00
10.	అనఘాదేవీ వ్రతం	30-00
11.	భక్తుల ప్రశ్నలకు బాబా జవాబులు	30-00
12.	శ్రీ సాయిపూజాకల్పం (సహస్రంతో)	25-00
13.	శ్రీ సాయిభజనమాల	20-00
14.	శ్రీ సాయి భజన్స్	20-00
15.	శ్రీ సాయిభక్తి గీతాలు	20-00
16.	శిరిడిహారతులు (భావంతో)	20-00
17.	"శ్రీసాయి"కోటి	27-00
18.	"శ్రీసాయిరామ్"కోటి	20-00
19.	శ్రీ సాయినాథ స్తోత్రమంజరి	10-00
20.	శ్రీ సాయివేయినామాలు	8-00
21.	శ్రీ సాయి హారతులు (పాకెట్)	15-00
22.	శ్రీ సాయి స్తవనమంజరి	10-00
23.	హిందీ శ్రీ సాయి హారతులు	15-00

24.	శని సింగణాపూర్ క్షేత్రమాహాత్మ్యం	63-00
25.	ఇంగ్లీషు శ్రీ సాయిహారతులు	15-00
26.	షిరిడి దర్శనం-శ్రీసాయి వైభవం	99-00
27.	సాయిసత్యవ్రతం	30-00
28.	సాయి అనుగ్రహమ్	120-00
29.	నవగురువారాల వ్రతకల్పము	15-00
30.	శ్రీదత్తలీలామృతము	99-00
31.	హృదయంలో సాయి	15-00
32.	శ్రీషిరిడీసాయి లీలామృతం(శ్రీసచ్చరిత్ర)	120-00
33.	గజాననమహరాజ్ చరిత్ర	99-00

4. జ్యోతిషాలు

1.	'కాలచక్రం' గంటలపంచాంగం (గార్గేయ)	72-00
2.	గ్రహభూమి పంచాంగము (గార్గేయ)	108.00
3.	ఆనందసిద్ధి పంచాంగం (వై.వి.శాస్త్రి)	63.00
4.	ములుగు వారి రాశిఫలితాలు (12రాశులువారికి)	50.00
5.	ములుగు వారి రాశిఫలితాలు విడివిడిగాఒక్కొక్కటి	12.00
6.	కాలచక్రంజ్యోతిషక్యాలండర్	25.00
7.	గ్రహబలం క్యాలండర్ (శ్రీనివాసగార్గేయ-భక్తిటివి)	25.00
8.	శుభమస్తు (పిడపర్తి) క్యాలండర్	25.00
9.	సాదా క్యాలండర్	5.00
10.	పాకెట్ క్యాలండర్	15.00
11.	తాజకనీలకంఠీయమ్	100-00
12.	కేరళ జ్యోతిష రహస్యాలు	180-00
13.	జ్యోతిష బ్రహ్మ రహస్యాలు	180-00
14.	మానసాగరి జాతకపద్ధతి	180-00
15.	వరాహమిహిర జాతకపద్ధతి	180-00
16.	వధూవర వివాహమైత్రిద్వాదశకూటములు	99-00
17.	సింపుల్ రెమిడీస్	180-00
18.	శంభు హోరప్రకాశిక	250-00
19.	పూర్వ పరాశరి	100-00
20.	పరాశర జ్యోతిషవిజ్ఞాన సర్వస్వం	200-00
21.	ప్రశ్న సింధు	99-00
22.	నక్షత్ర విశేష ఫలితాలు	63-00
23.	సూర్యసిద్ధాంతపంచాంగగణితంచేయడంఎలా?	180-00
24.	దృక్సిద్ధాంతపంచాంగగణితం చేయడంఎలా?	180-00

25.	ఆయుర్దాయ నిర్ణయం	63-00
26.	జాతక గణిత ప్రవేశిక	63-00
27.	జ్యోతిషమర్మబోధిని	63-00
28.	జ్యోతిష ప్రశ్నోత్తరమాల	63-00
29.	ముహూర్తం నిర్ణయించడంఎలా?	63-00
30.	జాతక మకరందం	63-00
31.	జ్యోతిష సరస్వతి	63-00
32.	మీజననకాల విశేషాలు	63-00
33.	ముహూర్త విజ్ఞాన భాస్కరం	63-00
34.	జ్యోతిష స్వయంబోధిని	63-00
35.	శుభముహూర్త శిరోమణి	63-00
36.	నక్షత్ర ఫలమంజరి	36-00
37.	పంచాంగం చూసే విధానం	36-00
38.	సర్వార్థ జ్యోతిషం	36-00
39.	ప్రాథమిక జ్యోతిషం	36-00
40.	నవరత్నములు శుభయోగములు	36-00
41.	శుభశకునాలు	30-00
42.	హస్తరేఖాఫలితాలు	36-00
43.	సంఖ్యల్లో భవిష్యత్	36-00
44.	ముహూర్త దీపిక	99-00
45.	పుట్టుమచ్చలు ఫలితాలు	30-00
46.	కలలు ఫలితాలు	30-00
47.	జాతక చక్రం వేయడం ఎలా?	36-00
48.	మానసాగరి (ప్రాచీనజ్యోతిషగ్రంథం) -పుచ్చాశ్రీనివాసరావు	250-00
49.	జ్యోతిషశాస్త్ర చిట్కాలు	120-00
50.	గుప్తా శతాబ్ధి పంచాంగం (1940-2050)	999-00
51.	ప్రశ్నచండేశ్వరమ్	63-00
52.	ద్వాదశభావ ఫలచంద్రిక	250-00
53.	జ్యోతిష శతయోగరత్నావళి (నూరుయోగాలఫలితాలు)	120-00
54.	అంగసాముద్రికం	36-00
55.	హస్త సాముద్రికం	63-00
56.	లాల్ కితాబ్	99-00
57.	శకునశాస్త్రం	63-00
58.	ఆధునికప్రశ్నశాస్త్రం	120-00
59.	పరాశరజ్యోతిష ప్రశ్నజ్యోతిషం	180-00

60.	అష్టకవర్గు (కొండపల్లి)	63-00
61.	బృహత్‌జాతకం (ప్రాచీనప్రతికిపునర్ముద్రణ)	250-00
62.	లగ్నరత్నాకరం	63-00
63.	షట్పంచాశిక	120-00
64.	40 రోజుల్లో జ్యోతిషంనేర్చుకొనండి	270-00
65.	40 రోజుల్లో సాముద్రికంనేర్చుకొనండి	180-00
66.	40 రోజుల్లో సంఖ్యాశాస్త్రం	180-00
67.	40 రోజుల్లో నక్షత్ర (నాడీ) ఫలితములు	270-00
68.	40 రోజుల్లో వైద్యజ్యోతిషం నేర్చుకోండి	250-00
69.	మీ పుట్టినతేదీ అద్భుతరహస్యాలు (సాయిగణపతిరెడ్డి)	270-00
70.	కె.పి.జ్యోతిషం (పరిచయం)	63-00
71.	ముహూర్తచింతామణి	99-00
72.	సూర్యచంద్ర గ్రహణములు	63-00
73.	ప్రసిద్ధవ్యక్తుల జాతకాలు (వేరేకొండప్ప)	180-00
74.	అదృష్టరెమెడీస్	144-00
75.	గ్రహసంచార ఫలనిర్ణయదీపిక	63-00
76.	జ్యోతిష రెమిడీస్	300-00
77.	జాతకమార్తాండం పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
78.	జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక పాతప్రతికి యథాతథం (కొండపల్లి)	250-00
79.	నాడీజ్యోతిషం	63-00
80.	నక్షత్రపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
81.	లగ్నపారిజాతం (గోరసవీరభద్రాచార్య)	63-00
82.	గౌతమసంహిత	63-00
83.	హోరరత్నమాల	63-00
84.	జాతకఫల మణిమంజరి	200-00
85.	పుష్కర పంచాంగం (2013-14నుండి 2024-25)	560-00
86.	దశాభుక్తిఫల నిర్ణయం	250-00
87.	వింత జోష్యములు	63-00
88.	షోడశవర్గులు	200-00
89.	రవిగ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
90.	చంద్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
91.	కుజ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
92.	బుధ గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
93.	గురు గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
94.	శుక్ర గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00

95.	శని గ్రహ సమస్త ప్రభావములు	99-00
96.	రాహు & కేతు గ్రహముల సమస్త ప్రభావములు	99-00
97.	ఆధునిక గ్రహములు-ఉపగ్రహములు సమస్త ప్రభావములు	99-00
98.	ముహూర్తమార్తాండం	63-00
99.	లఘుజాతకం	63-00
100.	జాతకాలంకారము	63-00
101.	మేషలగ్న ఫలితములు	99-00
102.	వృషభ లగ్న ఫలితములు	99-00
103.	మిధున లగ్న ఫలితములు	99-00
104.	కర్కాటక లగ్న ఫలితములు	99-00
105.	సింహలగ్న ఫలితములు	99-00
106.	కన్యలగ్న ఫలితములు	99-00
107.	తుల లగ్న ఫలితములు	99-00
108.	వృశ్చిక లగ్న ఫలితములు	99-00
109.	ధనుస్సు లగ్న ఫలితములు	99-00
110.	మకర లగ్న ఫలితములు	99-00
111.	కుంభ లగ్న ఫలితములు	99-00
112.	మీన లగ్న ఫలితములు	99-00
113.	నారద సంహిత	200-00
114.	పంచాంగపీఠికలేఖికాగణితం	250-00
115.	తారాబలం - చంద్రబలం (వేరే కొండప్ప)	99-00
116.	సులభలగ్న సాధన (చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	200-00
117.	రాహు కేతువుల యోగము	99-00
118.	ఛాయాగ్రహములు	99-00
119.	జ్యోతిషవిజ్ఞాన దీపిక	63-00

బి.వి.రామన్ గారి గ్రంథములు

120.	జ్యోతిష విద్యారంభం	50-00
121	గ్రహభావ బలములు	50-00
122.	కాలచక్రదశ	50-00
123.	అనుభవ ప్రశ్నాజ్యోతిషం	50-00
124.	జ్యోతిషశాస్త్రంలో వాతావరణ భూకంపాలు	50-00
125.	పురోగామి జాతకం	50-00
126.	భావార్ధరత్నాకరం	75-00
127.	భారతీయజ్యోతిష సర్వస్వం	75-00
128.	అష్టకవర్గ పద్ధతిః	75-00

129.	జ్యోతిషశాస్త్రంలో సందేహాలు,సమాధానాలు	75-00
130.	ప్రశ్నతంత్ర	75-00
131.	ముహూర్తం	75-00
132.	విశిష్ట జాతకములు	125-00
133.	భారతీయఫలితజ్యోతిషం	125-00
134.	300 ముఖ్యమైన యోగములు	125-00
135.	జాతకంపరిశీలించడంఎలా ?	300-00

రాష్ట్రపతి అవార్డుగ్రహీత, మహామహోపాధ్యాయ, వాచస్పతి
శ్రీ మధురకృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథములు

136.	బృహత్‌పరాశరహోరాశాస్త్రము-1	200-00
137.	బృహత్‌పరాశరహోరాశాస్త్రము-2	200-00
138.	బృహత్‌పరాశరహోరాశాస్త్రము-3	200-00
139.	బృహత్‌పరాశరహోరాశాస్త్రము-4	200-00
140.	భావార్థరత్నాకరము	100-00
141.	ముహూర్త చింతామణి	100-00
142.	ముహుర్త చింతామణి-పార్టు2	200-00
143.	స్వప్న శాస్త్రము	36-00
144.	శతయోగమంజరి	50-00
145.	వ్రతనిర్ణయకల్పవల్లి	250-00
146.	దైవజ్ఞవల్లభం	75-00
147.	వసంతరాజశకునమ్ (బృహత్‌శకునశాస్త్రం)	250-00
148.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-1	100-00
149.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-2	200-00
150.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-3	100-00
151.	వాస్తుశాస్త్రవివేకము-4	200-00
152.	అనుభవసులభవాస్తు - 1	50-00
153.	అనుభవసులభవాస్తు - 2	100-00
154.	పంచాంగ వివేకము	99-00
155.	వశిష్ఠ సంహిత	360-00
156.	పంచపక్షి శాస్త్రం (కేస్‌బైండ్)	200-00

5. వాస్తులు

1.	40 రోజుల్లో "వాస్తువిద్య" నేర్చుకొనండి	180-00
2.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యములు	200-00
3.	వాస్తునుబట్టి మీ ఇల్లు	63-00
4.	మీరూ మీ వాస్తు	63-00

5.	గృహవాస్తు చిట్కాలు	63-00
6.	వాస్తు పూజ	63-00
7.	వాస్తు సూత్రములు	63-00
8.	వాస్తుశాస్త్ర రహస్యాలు	63-00
9.	గృహవాస్తు వర్గులు	99-00
10.	విశ్వకర్మవాస్తు శాస్త్రరీత్యా మీ ఇంటి ప్లానులు	63-00
11.	విశ్వకర్మ వాస్తుశాస్త్రరీత్యా మీఇండ్లఆయములు	99-00
12.	విశ్వకర్మ వాస్తు శాస్త్రం(చిత్రాలగురుమూర్తిగుప్తా)	180-00
13.	ఆధునిక గృహవాస్తు	99-00
14.	శుభవాస్తు	270-00
15.	వాస్తుయంత్ర రత్నావళి	120-00
16.	వాస్తుశాస్త్రం	120-00
17.	హౌస్ ప్లాన్స్	63-00
18.	గృహనిర్మాణ వాస్తు	63-00
19.	వాస్తు రెమెడీస్	63-00
20.	గృహవాస్తు దర్పణం	63-00
21.	జ్యోతిష-గృహవాస్తుచంద్రిక	200-00
22.	వాస్తురత్నాకరం (కొండపల్లి)	63-00
23.	వాస్తుశిరోమణి ,,	120-00
24.	వాస్తుసంగ్రహమ్ ,,	63-00
25.	పంచవాస్తు పారిజాతం ,,	120-00
26.	వాస్తుడిండిమమ్ ,,	63-00
27.	వాస్తుదుందిభి ,,	120-00
28.	విశ్వకర్మవాస్తుప్రకాశిక (కేస్‌బైండ్)	250-00
29.	కృష్ణవాస్తుశాస్త్రము	63-00
30.	జలవాస్తు,శల్యవాస్తు (దంతూరిపండరీనాథ్)	99-00
31.	మయవాస్తు (గోరసవీరభద్రాచార్య)	120-00
32.	వాస్తు జ్యోతి	63-00
33.	మన ఇల్లు-మనవాస్తు	99-00
34.	వాస్తవ వాస్తుపూజావిధానము	108-00
35.	వాస్తు దర్పణం	120-00

6. మంత్రశాస్త్రాలు

1.	మంత్రసాధన	63-00
2.	తంత్రజాలం	63-00
3.	మంత్రశక్తి	63-00

4.	దత్తాత్రేయ తంత్రవిద్య	63-00
5.	దత్తాత్రేయ మూలికాతంత్రమ్	63-00
6.	తాంత్రిక పంచాంగం	63-00
7.	యక్షిణీ తంత్రం	63-00
8.	మంత్రానుష్ఠాన చంద్రిక	63-00
9.	సర్వదేవతా మంత్రకవచములు	63-00
10.	మంత్రాక్షరాలరహస్యం (బీజాక్షరనిఘంటువు)	63-00
11.	సర్వదేవతా మంత్రరత్నావళి	63-00
12.	సదాచార దీపిక	63-00
13.	యోగినీ-వామకేశ్వరతంత్రం	63-00
14.	ప్రపంచసారతంత్రం	63-00
15.	బదనిక తంత్రమ్	63-00
16.	ఉచ్ఛిష్ట గణపతి తంత్రమ్	63-00
17.	గుప్త సాధన తంత్రం	63-00
18.	గంధర్వ తంత్రమ్	63-00
19.	సౌందర్యలహరి (మంత్రయంత్రరత్నావళి)	63-00
20.	యంత్ర మంత్ర తంత్ర	63-00
21.	పాశుపత తంత్రం	99-00
22.	పంచదశ మహాఖడ్గ తంత్రం	99-00
23.	రుద్రాష్టాధ్యాయః	99-00
24.	మంత్రసిద్ధి	120-00
25.	పరశురామతంత్రమ్	108-00
26.	శ్రీలలితావిలోమ పంచదశీ	108-00
27.	శ్రీ గురు తంత్రం	108-00
28.	గాయత్రీ తంత్రమ్	108-00
29.	మహాశక్తి మంత్ర తంత్ర రహస్యాలు	150-00
30.	శ్రీ దుర్గ తంత్రమ్	200-00
31.	మహామృత్యుంజయఅమృతపాశుపతమ్	200-00
32.	సర్ప (నాగ)తంత్రం	250-00
33.	హవన తంత్రం	250-00
34.	షోడశనిత్యతంత్రం	250-00
35.	శాక్తేయతంత్రం	250-00
36.	రుద్రయామళతంత్రం	250-00
37.	లక్ష్మీప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
38.	హిరణ్యశూలినీ తంత్రమ్	250-00

39.	మాయాప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
40.	శ్రీ విశ్వరూప ప్రత్యంగిరా తంత్రమ్	250-00
41.	స్వర్ణాకర్షణభైరవతంత్రం	250-00
42.	కాశీవిశాలాక్షి తంత్రం	250-00
43.	శాంతితంత్రమ్	250-00
44.	యంత్రసిద్ధి	360-00
45.	శ్రీ లక్ష్మీతంత్రమ్	360-00
46.	మంత్రమహోదధి (స్త్రీదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
47.	మంత్రమహోదధి (పురుషదేవతాఃకల్పమ్)	360-00
48.	మంత్రశాస్త్రం (గ్రంథము)	360-00
49.	ప్రత్యంగిరాకృత్యాతంత్రం	360-00
50.	కామధేనువు తంత్రం	360-00
51.	శూలినీదుర్గాతంత్రం	360-00
52.	శ్రీవిద్య రహస్యం	290-00
53.	కులార్ణవ తంత్రమ్	150-00
54.	ఆచార్య సిద్ధ నాగార్జునతంత్రం (ఒరిజనల్)	390-00
55.	సిద్ధమూలిక రహస్యం (మంత్ర,యంత్రసహితం)	63-00

7. గ్రంథాలు - ఆరాధనలు

1.	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్య సహితం	54-00
2.	భగవద్గీత (వచనం)	99-00
3.	భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యం-కేసుబైండింగ్	72-00
2.	గణేశ ఆరాధన 1	99-00
3.	గణేశోపాసన 2	99-00
4.	నవగ్రహవైభవం	99-00
5.	నవగ్రహ రెమెడీస్	99-00
6.	నవగ్రహ వేదం	99-00
7.	శనిగ్రహారాధన	99-00
8.	ఆదిత్యారాధన	99-00
9.	సుబ్రహ్మణ్యారాధన	99-00
10.	శ్రీ శివ ఆరాధన	99-00
11.	లక్ష్మీ ఆరాధన	99-00
12.	హనుమదారాధన	99-00
13.	లలితారాధన	99-00
14.	శ్రీ చక్రారాధన	99-00
15.	గాయత్రీ ఆరాధన	99-00

16.	వీరభద్రారాధన	99-00
17.	కుజగ్రహారాధన	99-00
18.	భైరవారాధన	99-00
19.	దైవారాధన	99-00
20.	గీతారాధన (భగవద్గీత శ్లోకతాత్పర్యసహిత)	99-00
21.	శ్రీవేంకటేశ్వరాధన	99-00
22.	హయగ్రీవారాధన	99-00
23.	లక్ష్మీనరసింహారాధన	99-00
24.	శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ స్తోత్ర కదంబం	99-00
25.	దేవీ లీలామృతం	99-00
26.	పురాణపండ సుందరకాండ వచనం	99-00
27.	పురాణపండ రామాయణం	99-00
28.	పురాణపండ భారతం	99-00
29.	పురాణపండ భాగవతం	99-00
30.	(సూరి) వాల్మీకి రామాయణం	99-00
31.	కాలసర్ప యోగం	99-00
32.	నిత్య జీవితములో రుద్రాక్షలు	99-00
33.	నిత్య జీవితములో నవరత్నాలు	99-00
34.	వేదసూక్తములు	99-00
35.	వేమన పద్యసారామృతం	99-00
36.	పండగలు పర్వదినాలు	99-00
37.	సూక్తిరత్నాలు	99-00
38.	హనుమచ్చరిత్ర	99-00
39.	నవగ్రహ దర్శనమ్	99-00
40.	నిత్యజీవితంలో నవగ్రహాలు	99-00
41.	సాలగ్రామములు	99-00
42.	గురుశుక్ర ప్రభావము చంద్రకళానాడీ	99-00
43.	శనిగ్రహరెమిడీస్	99-00
44.	జాతకసుధాసారము-జాతకమోక్షప్రదాయిని	99-00
45.	వివాహజ్యోతిషమంజరి-మ్యారేజ్‌మ్యాచింగ్‌గైడ్ (సాయిగణపతిరెడ్డి)	99-00
46.	మీపుట్టినతేదీనిబట్టి మీజీవితరహస్యాలు (న్యూమరాలజీ లైఫ్‌గైడ్) ,,	99-00
47.	మీఅదృష్టానికి (పేరు) నేమ్‌కరక్షన్ ,,	99-00
48.	న్యూమరాలజీ రెమిడీస్	99-00
49.	మూకపంచశతీ	99-00
50.	శ్రీరామకర్ణామృతం	99-00

51.	రహస్యకుక్కుటశాస్త్రం	300-00
52.	ఉపాసన విధానం	99-00
53.	పంచమవేదం మహాభారతం	99-00
54.	దేవుళ్ళు డాట్ కామ్	99-00
55.	గణపతిభాష్యం	99-00
56.	యజుర్వేద ఉపనయనవివాహప్రయోగమంజరి	99-00
57.	నవయోగులు	99-00
58.	ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనిదర్శించవలసిన ప్రముఖదర్గాలు	99-00
59.	సకలదేవతాఅష్టోత్తరాలు(పెద్దది)-(180అష్టోత్తరశతనామావళులతో)	99-00
60.	సకలదేవతా అష్టోత్తరశతనామావళులు (కేస్‌బైండింగ్)	216-00
61.	సకలదేవతా సహస్రనామములు	99-00
62.	ఆధ్యాత్మిక సూక్తి నిధి	99-00
63.	బ్రాహ్మణులు గోత్రాలు,ప్రవరలు	99-00
64.	సర్వదేవతాస్వరూపుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు	99-00
65.	శ్రీ లక్ష్మీసన్నిధి	99-00
66.	శ్రీలక్ష్మీగణపతి హోమకల్పం	99-00
67.	మార్షల్‌ఆర్ట్స (కరాటే,కుంగ్‌ఫూనేర్చుకోండి)	99-00
68.	మ్యాజిక్‌గైడ్	99-00
69.	చదరంగం	99-00
70.	పంచముఖ హనుమత్ వైభవం	63-00
71.	గరుడపురాణం	40-00
72.	మాఘపురాణం	36-00
73.	శివపురాణం	36-00
74.	వైశాఖపురాణం	36-00
75.	కార్తీక పురాణం	36-00
76.	కార్తీక పురాణం (చిన్నది)	25-00
77.	సర్వకార్యసిద్ధికి రామాయణపారాయణ	63-00
78.	పెద్దబాలశిక్ష	50-00
79.	గాయత్రీ మహిమ	36-00
80.	వృక్షదేవతలు	63-00
81.	యాజుష స్మార్త సంస్కార చంద్రిక	200-00
82.	సనాతనవైదిక బ్రాహ్మణస్మార్తాగమకల్పమ్	150-00
83.	చతుర్వేదములు	120-00
84.	నవగ్రహారాధన	120-00
85.	తాళపత్ర సమాహార గోపురం	120-00
86.	మనుధర్మ శాస్త్రం (వచనంలో...) (కేస్‌బైండు)	250-00

87. మానవధర్మములు		120-00
88. వేదమంత్ర సంహిత		120-00
89. సహస్రలింగార్చన		120-00
90. శ్రీ శివగీత		120-00
91. ద్వాదశఉపనిషత్తులు		120-00
92. పురాణపండవారి సౌందర్యలహరి	(కేస్‌బైండ్)	250-00
(శ్లోకతాత్పర్యసహిత విపులవ్యాఖ్యతో)	సాదా	120-00
93. బృహత్ శివ స్తోత్ర రత్నాకరము		200-00
94. బృహత్ దేవీ స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
95. బృహత్ విష్ణు స్తోత్రరత్నాకరము		200-00
96. కేదారనాథ్ బదరీనాథ్ యాత్రాగైడు		63-00
97. దక్షిణావృత శంఖములు		63-00
98. 108 దివ్యదేశాల విష్ణుక్షేత్రదర్శని		36-00
99. ధర్మసింధువు(కేస్‌బైండింగ్)		270-00
100. భారతీయ శైవక్షేత్రయాత్రాదర్శిని		99-00
101. చిలుకూరి బాలాజీచరిత్ర		36-00
102. భగవత్‌స్తుతి		63-00
103. సూర్యోపాసన		36-00
104. కాశీఖండం		250-00
105. దేవీభాగవతం		360-00
106. శ్రీ ఆంజనేయం		216-00
107. ధర్మసందేహాలు		216-00
108. ఆధ్యాత్మిక దైవిక వస్తువులు		250-00
109. రామాయణం		600-00
110. పోతన భాగవతం		900-00
111. శివమంత్రములు		63-00

8. వైద్య గ్రంథాలు

1. ఆహారం ఆరోగ్యం	36-00
2. మూలికావైద్య చిట్కాలు	36-00
3. ఆయుర్వేద వైద్య చిట్కాలు	30-00
4. గృహవైద్య రహస్యాలు	36-00
5. గృహవైద్యసారం	36-00
6. హోమియోవైద్యం (ద్వాదశలవణచికిత్స)	63-00
7. ప్రకృతివైద్యం	36-00
8. ఆహారం-వైద్యం	99-00

9.	సంపూర్ణ ఆయుర్వేద-చిట్కా వైద్యం	99-00
10.	ఆయుర్వేదమ్	36-00
11.	ఆయుర్వేద మూలికావైద్యదీపిక	99-00
12.	దుంపకూరలు, ఆకుకూరలు, కాయగూరలు (వాడకం - ఉపయోగాలు)	99-00
13.	ఏకమూలికావైద్యం	99-00
14.	అష్టాంగ హృదయం (4భాగాలు)	1200-00
15.	రహస్యసిద్ధయోగవైద్యసారమ్	99-00
16.	ప్రాథమిక హోమియోవైద్యం	99-00
17.	ఒబెసిటి	99-00
18.	హెల్త్‌గైడ్	99-00
19.	ఆయుర్వేదం-జీవనవేదం	99-00
20.	ఫుడ్‌థెరపి	63-00
21.	న్యాచురల్‌థెరపి	99-00
22.	సంపూర్ణఆరోగ్యానికి 20ని॥	63-00
23.	కీళ్ళనొప్పులు మీ సమస్యలైతే...	99-00
24.	యోగామంత్ర	63-00
25.	యోగా మండే టు సండే	63-00
26.	హెర్బల్ మెడిసిన్-హెల్త్‌టుడే	99-00
27.	హెల్త్‌ఫైల్	108-00
28.	వస్తుగుణపాఠం	250-00
29.	రసాయన వాజీకరణ తంత్రం	150-00
30.	వస్తుగుణ మకరందం	400-00
31.	నాటువైద్యం -(కేస్‌బైండ్)	360-00
32.	నాటువైద్యం (చిన్నది)	99-00
33.	ప్రాణాయామము-యోగ	63-00

9. అయ్యప్ప - భవానీ రకాలు

1.	శ్రీ అయ్యప్ప లీలామృతం	30-00
2.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనపాటలు	63-00
3.	శ్రీ అయ్యప్ప పూజాకల్పం	20-00
4.	శ్రీ అయ్యప్ప భక్తి గీతాలు	20-00
5.	హారతిగైకొనుమా	40-00
6.	శ్రీ అయ్యప్ప దీక్ష F	10-00
7.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనమాల F	10-00
8.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యపూజ P	10-00

9.	శ్రీ అయ్యప్ప నిత్యనియమావళి P	10-00
10.	భవానీదీక్ష (శ్రీ భవానీ లీలామృతం)	36-00
11.	దేవీలీలామృతం	99-00
12.	శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	20-00
13.	దేవీ భక్తిగీతాలు	20-00
14.	భవానీదీక్ష P	10-00
15.	దేవీ భక్తిమాల F	10-00
16.	శ్రీ అయ్యప్ప భజనావళి	120-00
17.	అయ్యప్పపూజావిధి (జేసుదాసుసాంగ్స్‌తో)	24-00

10. భజనలు - కీర్తనలు

1.	అన్నమయ్య కీర్తనలు	20-00
2.	శ్రీరామదాసు కీర్తనలు	20-00
3.	సర్వదేవతా మంగళహారతులు	20-00
4.	వసుంధర మంగళ హారతులు	25-00
5.	సౌభాగ్య దేవతా మంగళహారతులు	36-00
6.	సర్వదేవతా భజనలు	36-00
7.	చిట్టి పొట్టి పాటలు	10-00
8.	జాతీయ గీతాలు	10-00
9.	దేశభక్తి గీతాలు	36-00
10.	పండుగలు-పుణ్యక్షేత్రాలు భక్తిగీతాలు	36-00
11.	గొబ్బిళ్ళపాటలు,లాలిపాటలు,కోలాటపాటలు	36-00
12.	అన్నమయ్య సంకీర్తనలు	99-00
13.	పెళ్ళిపాటలు-స్త్రీలపాటలు	36-00
14.	భక్తానంద భజనకీర్తనలు(ఓల్డ్‌సినీస్టైల్)	36-00
15.	సర్వదేవతాభక్తిమణిమాల	36-00
16.	బతుకమ్మ ఉయ్యాల పాటలు	36-00
17.	అన్నమయ్య సంకీర్తనానిధి(1000కీర్తనలు)	270-00

11. హిట్స్ సాంగ్స్

1.	ఘంటసాల భక్తిగీతాలు-భగవద్గీత	36-00
2.	ఎస్.పి.బాలు భక్తిగీతాలు	36-00
3.	ఘంటసాల సుమధురగీతాలు	99-00
4.	పి. సుశీల సుమధురగీతాలు	99-00

5.	ఎస్.పి. బాలు సుమధురగీతాలు	99-00
6.	ఎస్.జానకి సుమధురగీతాలు	99-00
7.	వేటూరి సుందరరామమూర్తిహిట్స్	99-00
8.	సర్వదేవతా సినీభక్తిగీతాలు	99-00

12. స్త్రీలకు ఉపయుక్త పుస్తకములు

1.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (వెజ్)	63-00
2.	శ్రీకాంతామణి వంటలు (నాన్‌వెజ్)	63-00
3.	శాకాహార వంటలు	30-00
4.	మాంసాహారవంటలు	30-00
5.	చిట్టిచిట్కాలు	30-00
6.	అందానికి చిట్కాలు	30-00
7.	పిల్లల పేర్లు (పెద్దది)	30-00
8.	పిల్లల పేర్లు (చిన్నది)	10-00
9.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ శారీబోర్డర్స్	36-00
10.	లేటెస్ట్ ఎంబ్రాయిడరీ డిజైన్స్	36-00
11.	చిన్నారులకు చిరుతిళ్ళు	30-00
12.	పసందైన ఫాస్ట్‌ఫుడ్ వంటలు	30-00
13.	పలావ్‌లు, ఫ్రైడ్ రైస్‌లు, వెరైటీరైస్‌లు	30-00
14.	వేపుళ్ళు-ఇగుర్లు	30-00
15.	బ్రేక్‌ఫాస్ట్ వంటలు	30-00
16.	పండుగలలో చేసుకొనే పిండివంటలు	30-00
17.	మైక్రోవోవెన్ వంటలు	99-00
18.	సర్వదేవతాభక్తిమాల	36-00
19.	పిల్లలపేర్లు (బాబు)	36-00
20.	పిల్లలపేర్లు (పాప)	36-00
21.	మోడ్రన్ మెహంది (గోరింటాకు డిజైన్స్)	36-00
22.	మోడ్రన్ పిల్లలపేర్లు	99-00
23.	నోరూరించే నాన్‌వెజ్‌వంటలు	99-00
24.	మోడ్రన్ టైలరింగ్ (లేడీస్ & జంట్స్)	99-00

వివిధ రకాలు

ఎందరోమహానుభావులు	270-00
యోగాసనాలు	36-00
సూర్యనమస్కారములు	36-00
పొడుపు కథలు (చిన్నవి)	10-00

హిందీ-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
ఇంగ్లీషు-తెలుగు-స్వబోధిని	20-00
జనరల్ నాలెడ్జ్	20-00
నూరు ఎక్కాలు	10-00
1-100 టేబుల్ బుక్	10-00
1-100 టేబుల్‌బుక్ (క్రౌన్‌సైజు)	4-50
శ్రీరామకోటి	27-00
శ్రీశివకోటి	27-00
మేజిక్	30-00
అంకెలతో గారడీ	30-00
హృదయస్పందన (కవితలు)	30-00
వాత్స్యయన కామసూత్రాలు	36-00
ఎ.పి.టూరిస్ట్ గైడు	36-00
ఇంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
మహేంద్రజాల రహస్యాలు	30-00
శరీరభాష (బాడీ లాంగ్వేజ్)	99-00
క్రియాయోగం	36-00
ఆనందంగా జీవిద్దాం	99-00
హరిశ్చంద్ర నాటకం	50-00
వాత్సాయనకామసూత్రాలు	99-00
పంచసాయకం	99-00
రతిరహస్యాలు	99-00
అనంగరంగం (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
శృంగారకేళి (కంభంపాటి స్వయంప్రకాష్)	99-00
గాయత్రీవిజ్ఞాన్	99-00
చింతామణి (నాటకం)	50-00
బాలనాగమ్మ	50-00
కాళహస్తి స్త్రీల వ్రతకథలు	36-00
కాళహస్తి రామాంజనేయ యుద్ధం(బదిరెడ్డి)	50-00
కాళహస్తి గోవింద నామాల భగవద్గీత	36-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు చింతామణి	99-00
కాళహస్తి గృహవాస్తు మర్మాలు (బైండు)	63-00
రామరాయవాస్తుశాస్త్రం(ముద్రగడరామారావు)	90-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.హనుమాన్‌చాలీసా	10-00
ఎం.ఎస్.ఆర్.సుందరకాండ	80-00
బ్రహ్మంగారిజీవితచరిత్ర (జవంగుల)	125-00
శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య దివ్యచరితామృతం	40-00

కాశీరామేశ్వర మజిలీ కథలు	63-00
శ్రీలలితాసహస్రనామము(భాస్కరభాష్యం)	600-00
ప్రకృతిసిద్ధాంతములు-వేదవిజ్ఞానము-ఫలితజాతక సూత్రములు	595-00
ముదుండి విశ్వనాథరాజుగారి గ్రంథములు	
విశ్వకర్మ ప్రకాశము	80-00
ప్రాచీనవాస్తుశాస్త్రాలు-ఆధునికవాస్తుపరిశీలన ,,	250-00
నారద సంహిత ,,	150-00
వాస్తురాజవల్లభము-మూలానువాదము ,,	60-00
మయమతము - వచనము ,,	80-00
బృహత్సంహిత - వచనము ,,	160-00
వాస్తువిజ్ఞానజ్యోతి	......
పురోహిత దర్శని (గోరసవీరభద్రాచార్య)	....
విశ్వకర్మవాస్తువిద్యారహస్యములు ,,	....
వాస్తు విజ్ఞాన చంద్రిక ,,	....
మహాదశా పారిజాతం ,,	....
వాస్తు నారాయణీయం ,,	120-00
యోగావళీఖండం ,,	120-00
ముహూర్తసింధువు	150-00
సర్వార్ధచంద్రిక (4భాగాలు)	1208-00
మీరే న్యూమరాలజిస్ట్ (దావూద్)	370-00
నిర్ణయసింధు (2భాగాలు)	590-00
సాయి... ,,	45-00
శ్రీ దుర్గానందలహరి ,,	200-00
ఆరతిసాయిబాబా ,,	11-00
ప్రతిష్ఠకల్పః(సాగి నరసింహమూర్తి)	500-00
తాజుద్దీన్‌బాబా సచ్చరిత్ర	100-00

సుమారు 100 సం॥రాలునాటి ప్రాచీన ప్రతులు తిరిగి ఈ క్రింది గ్రంథములు ప్రచురించబడినవి.

శ్రీరామ మంత్రానుష్ఠానము	300-00
శ్రీరామనవరాత్రోత్సవకల్పః	300-00
సీతారామ కథా సుధ అయోధ్యకాండ	200-00
సీతారామ కథా సుధ బాలకాండ	150-00
అరణ్యకాండ	100-00
శ్రాద్ధము ఎందుకు పెట్టాలి ? షోడశ సంస్కారములు	200-00
స్మార్త కాపర్ది కారికలు	200-00
నపుంసక సంజీవనము, వైద్య శిరోమణి	200-00
విషవైద్య చింతామణి	200-00

హేమాద్రి సూరిణా ప్రాయశ్చిత్తాధ్యాయః	300-00
సర్వమూలికా గుణరత్నాకరం	300-00
ఆపస్థంబీయ ధర్మసూత్రాలు	300-00
సర్వశాంతి దర్పణం - అపర ప్రయోగ దర్పణం	200-00
గణకరంజని	200-00
సంతాన దీపిక	200-00
తిథినిర్ణయ కాణ్డః	250-00
ముహూర్త దర్పణం	200-00
జ్యోతిష శాస్త్ర రత్నము (శ్రీపతిజాతక పద్ధతి)	250-00
లఘుతాచకము	200-00
శ్రీ వైఖనస పైతృమేదిక ప్రయోగః	300-00
స్మృతి రత్నాకరము (ధర్మశాస్త్రం)	400-00
జాతకామృతతసారం	300-00
జాతక బోధిని	300-00
సంగీత విద్యాదర్పణం	300-00
సంగీత సర్వార్థసారసంగ్రహం	300-00
ముహూర్త మార్తాండం(టీకతాత్పర్యం)	450-00
జాతకరహస్యం	200-00
రాజమార్తాండం	200-00
ఆయుర్దాయదీపిక	200-00
వైద్యామృతం	200-00
అనుపానమంజరీ	200-00
నవగ్రహశాంతి విధానం-ఉదకశాంతి విధిః	200-00
చికిత్సరత్నము	200-00
స్వరచింతామణి	200-00
ద్వాదశలోహ భస్మవిధానం	200-00
దైవజ్ఞయశో విభూషణం	200-00
అనుపాన రత్నకరము	200-00
కాలామృతము	250-00
దైవజ్ఞకర్ణామృతము	300-00
రసేంద్ర చింతామణి	300-00
రసరత్న సముచ్చయం	300-00
వస్తుగుణరత్నాకరము	300-00
హోరానుభవదర్పణము	360-00
విశ్వకర్మ ప్రకాశిక వాస్తుశాస్త్రము	250-00
స్త్రీజన కల్పవల్లి	450-00
సంగీత సర్వార్థ సంగ్రహం	300-00
సంగీత సుధాసంగ్రహము	250-00
అర్క ప్రకాశము	200-00
సంగీత మార్తాండము	200-00
సంగీత ప్రథమబోధిని	200-00

వైద్యకల్పతరువు	200-00
రసప్రదీపిక	250-00
గణకానందము	250-00
శ్రీ లలితాసహస్రనామావళిః-వివరణాత్మక భావంతో	200-00
నవచండీ వేదోక్త శ్రీ దేవీ పూజాకల్పం	200-00
శ్రీ గాయత్రీ అనుష్ఠాన తత్త్వప్రకాశిక	360-00
సంగీతమార్తాండము	250-00
సారావళి	360-00
భేషజకల్పము	200-00
గురుశిష్య ఆయుర్వేద వైద్యచింతామణి	360-00
జాతకమణి	200-00
సర్వశకున ప్రకాశిక	200-00
యాజుష ప్రయోగ చంద్రిక	250-00
శిక్షావల్లీ-ఆనందవల్లీ-భృగువల్లీ	300-00
వసంతరాజ శకునము	250-00
తొట్టి వైద్యం	450-00
జ్యోతిష సిద్ధాంత సంగ్రహము (పంచాంగ గణితం)	300-00
సహస్ర యోగప్రకాశిక	300-00
శ్రీవిద్యారహస్యం	290-00
మహర్షుల చరిత్ర 1,3 300+300	
వేంకట సోమయాజీయం అను ధర్మశాస్త్రకాండము	250-00
శ్రీఆంజనేయం	216-00
రాశితుల్యవత్సర ఫలితం	200-00
నాడి జ్యోతిష విశ్లేషణ	400-00
రహస్యకుక్కుటశస్త్రం	300-00
స్త్రీ ధర్మరత్న బాండాగారము	200-00
శైవోత్సవరత్నాకరం	300-00
యాజుషప్రయోగ చిన్తామణి	300-00
సుస్వర ఋగ్వేద ప్రయోగదర్శిని	300-00
ఆయుర్వేద వైద్య సంగ్రహం	300-00
వశిష్ఠ సంహిత	360-00
హోమియోపతి గృహవైద్యం	200-00
వ్రతచూడామణి	300-00
వైశ్యధర్మప్రకాశిక	300-00
ఆలయ నిత్యార్చన పద్ధతి	200-00
స్మృతిముక్తాఫలం	300-00
ఆపస్థంబయల్లాజీయమ్	300-00
జ్యోతిషశాస్త్రసంగ్రహము	200-00
కర్మవిపాకాఖ్యయం	360-00
ముహుర్త రత్నావళి	250-00
సుదివిలోచనం	300-00
ఉత్తర కాలామృతం	200-00
సర్వవిషయ సర్వస్వసంగ్రహం	200-00